

Broedvogels van
Westplaat Buitengronden
en Slikken van Bommenede
in 2004

Mark Hoekstein

Inventarisatierapport Het Zeeuws Alternatief 2004
Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer,
Regio West-Brabant – Deltagebied
en Natuur- en Recreatieschap de Grevelingen

Broedvogels van
Westplaat Buitengronden
en Slikken van Bommenede
in 2004

Mark Hoekstein

Inventarisatierapport Het Zeeuws Alternatief 2004
Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer,
Regio West-Brabant – Deltagebied
en Natuur- en Recreatieschap de Grevelingen

Colofon

© Het Zeeuws Alternatief

Wijze van citeren: Hoekstein M. 2004. Broedvogels van Westplaat Buitengronden en Slikken van Bommenede in 2004. Inventarisatierapport Het Zeeuws Alternatief 2004, Goes.

Inhoud	Pagina
Inleiding	1
1 Beschrijving onderzoeksgebieden	2
2 Werkwijze	
2.1 Veldwerk	4
2.2 Interpretatie	4
2.3 Het weer in het broedseizoen van 2004	4
3 Resultaten	
3.1 Broedvogeloverzicht	6
3.2 Gebiedsbesprekingen	6
3.2.1 Westplaat Buitengronden	7
3.2.2 Slikken van Bommenede	9
4 Evaluatie	
4.1 Westplaat Buitengronden	11
4.2 Slikken van Bommenede	11
Samenvatting	12
Literatuur	13

Bijlagen:

- Bijlage I Omstandigheden inventarisatierondes
- Bijlage II Totaaloverzicht resultaten
- Bijlage III Soortkaarten

Erratum:

Er is een storende vergissing gemaakt in het rapport: Hoekstein M. 2003. Broedvogels van Westplaat Buitengronden, Scherpenissepolder en Slikken van Bommenede in 2003. Inventarisatierapport Het Zeeuws Alternatief 2003.

Per abuis werd alleen Staatsbosbeheer als opdrachtgever vermeld. De broedvogelinventarisatie van de Slikken van Bommenede werd gefinancierd door en uitgevoerd in opdracht van Natuur- en Recreatieschap de Grevelingen.

Inleiding

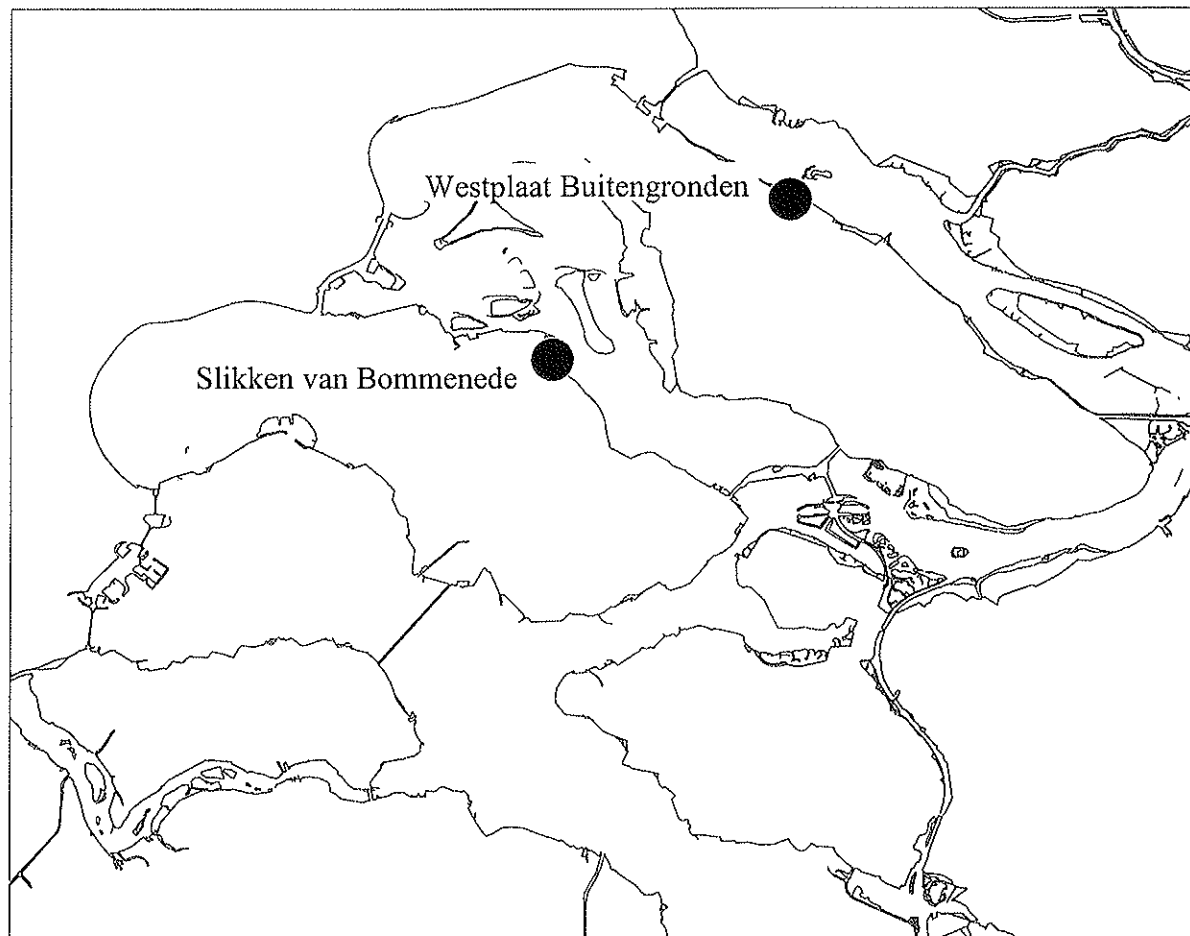
In het voorjaar en de zomer van 2004 werd in opdracht van Staatsbosbeheer Regio West-Brabant / Deltagebied en Natuur- en Recreatieschap de Grevelingen door de samensteller van dit rapport een broedvogelinventarisatie uitgevoerd in een tweetal terreinen in het Deltagebied. Het betreft de Westplaat Buitengronden op Goeree (Staatsbosbeheer) en de Slikken van Bommenede op Schouwen-Duiveland (Natuur- en Recreatieschap).

Na een korte beschrijving van de onderzoeksgebieden en van de gevolgde werkwijze wordt de broedvogelbevolking van de verschillende gebieden besproken.

Tenslotte worden enkele opmerkingen gemaakt over het beheer in relatie tot broedvogels en worden enkele aanbevelingen gedaan. Aanvullende waarnemingen werden ontvangen van Pim Wolf, Coos Ettema gaf commentaar op een eerdere versie van dit rapport.

1 Beschrijving onderzoeksgebieden

Gezien de opzet van het verslag wordt slechts een summiere gebiedsbeschrijving gegeven. De onderzoeksgebieden liggen respectievelijk aan het Haringvliet en de Grevelingen. De Westplaat Buitengronden en Slikken van Bommeneede beslaan gezamenlijk een oppervlak van 177 hectare.

Figuur 1. Ligging van de in 2004 geïnventariseerde gebieden in het Deltagebiet.

Westplaat Buitengronden

Bekade gorzen langs het Haringvliet met een oppervlakte van 90 hectare. In het kader van het Project Deltanatuur werden in 2003 en begin 2004 werkzaamheden in het terrein uitgevoerd. Er zijn geulen gegraven en het maaiveld is op sommige plaatsen verlaagd. De bedoeling is dat wanneer de Haringvlietsluizen op een kier zijn gezet hier een brakwater-getijdengebied ontstaat. Het streefbeeld is een landschap van kale slikken, riet, biezen en natte graslanden. De meest westelijke en meest oostelijke weilanden zijn onaangeroerd gebleven, het westelijke

weiland werd vanaf half mei beweid, het oostelijke werd in 2004 als hooiland gebruikt. De ertussen gelegen delen zijn grotendeels vergraven. In de vergraven percelen liggen diverse eilandjes en platen (zie figuur 2). De (voormalige) zomerkade is op een vijf plaatsen doorgegraven zodat het water vanuit het Haringvliet vrij in en uit kan stromen. Het Haringvliet heeft een wisselende waterstand, afhankelijk van de afvoer van rivierwater en het spuiregime van de Haringvlietssluisen. Zodoende is de waterstand in het gebied sterk wisselend. In de periode 9-11 mei bijvoorbeeld stond het water extreem hoog voor de tijd van het jaar.

Figuur 2. Uitzicht op het centrale deel van de Westplaat Buitengronden.

Slikken van Bommenede

Grotendeels laaggelegen zilt gebied in het Grevelingenbekken met inhammen en brede, zeer ondiepe kreken. In het gebied is een overgang van zeer korte laaggelegen zoutvegetatie via brakke zone met fioringras, zilte zegge en zilte rus naar verzoete hogere delen met veel riet. Op de hoogst gelegen delen is opslag van duindoorn en wilg. Er vindt seizoensbegrazing met runderen plaats.

Op het grote eiland werd in de winter 2002/2003 een richel van schelpen aangebracht om kustbroedvogels aan te trekken. Vanaf begin mei was de waterstand in de Grevelingen zo laag dat het water rond het eiland droogviel zodat het eiland een schiereiland werd.

Het gebied is 87 hectare groot.

2 Werkwijze

2.1 Veldwerk

De broedvogels werden geïnventariseerd volgens de uitgebreide territoriumkartering (Hustings *et al.* 1985) conform de normen van de Handleiding Broedvogel Monitoring Project (van Dijk 1996).

In beginsel werd uitgegaan van zes bezoekrondes. Steeds werd op een andere plaats gestart zodat zo veel mogelijk terreindelen in de vroege ochtend zijn bezocht

De Westplaat Buitengronden zijn vooral later op de ochtend bezocht, aangezien dit gebied met name van belang is voor weidevogels en vogels van open water. De bezoeken vonden plaats vanaf een half uur vóór zonsopgang tot zeven uur erna. Daar waar dit zinvol was werden nachtbezoeken gebracht om nachttactieve vogelsoorten op te sporen.

Alle relevante waarnemingen werden ingetekend op 1:5.000 en 1:10.000 veldkaarten.

Zoals gebruikelijk zijn ook waarnemingen genoteerd die op de begrenzingen van de terreinen werden gedaan, in dit geval betreft het de aangrenzende dijken.

2.2 Interpretatie

Gegevens van de veldkaarten werden overgezet op soortkaarten. Interpretatie van de waarnemingen geschiedde zoals beschreven in van Dijk (1996). In een enkel geval is van strikte toepassing van de methode afgeweken, dit wordt vermeld in de betreffende soortteksten. De inventarisatiemethode is gebaseerd op het karteren van territoria. Een territorium wordt aangenomen wanneer binnen het onderzoeksgebied voldoende geldige waarnemingen zijn gedaan binnen soortspecifieke datumgrenzen. Dit betekent dat de feitelijke nestplaats niet bekend hoeft te zijn en soms zelfs buiten het onderzoeksgebied kan liggen.

2.3 Het weer in het broedseizoen van 2004

Het weer is van invloed op de zang- en baltsintensiteit van vogels en op de mogelijkheden voor de inventarisator om naar buiten te gaan. Harde wind, neerslag en lage temperaturen kunnen belemmerende factoren zijn. Voor de meeste vogelsoorten werken weersomstandigheden door in de trefkans en in de resultaten van de inventarisatie. Naast een effect op waarnemingskansen door de inventarisator heeft het weer ook invloed op broedsucces en daarmee op gedrag van vogels. Een succesvol broedsel resulteert bijvoorbeeld in aanvoer van voedsel naar jongen en alarm nabij de broedplaats. Vandaar een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 1 zijn enkele maandelijks variabelen samengevat.

De gemiddelde temperatuur van maart 2004 was normaal, de dag maxima waren echter hoger dan normaal en de dagminima lager. De eerste en derde decade waren wat kouder dan normaal, de tweede wat warmer. De landelijk laagste temperatuur werd op 1 maart gemeten in Zeeland: -9°. De maand had bijna de helft minder minder neerslag en iets meer zon dan gemiddeld. De maand markeerde het einde van een zeer zachte winter. Van 18 tot en met 22

maart was het wisselvallig weer met enige tijd storm op de 20°.

April was zeer zacht, zonnig en kende landelijk een normale hoeveelheid neerslag. De maand begon met een warme dag (>20°), vervolgens dalende temperaturen, gevolgd door een koude periode van 5 tot en met 11 april. Landelijk werden zeven warme dagen gemeten, tegen twee normaal. Landelijk viel er een normale hoeveelheid neerslag, in Zeeland was het echter droger dan normaal. Er was minder wind dan gemiddeld, met alleen op 3 tot en met 5 april krachtige tot harde wind.

De maand **mei** was een maand met weinig uitschieters. Het weer werd veelal gedomineerd door hogedrukgebieden wat leidde tot een rustig weertype met weinig wind. Alleen in de eerste week was de wind af en toe krachtig tot hard. Doordat de wind veelal uit noordelijke richtingen kwam lag de temperatuur lag iets onder het gemiddelde, nachtvorst bleef in vrijwel geheel Nederland echter uit. Er viel weinig neerslag, er waren maar weinig dagen met neerslag. Van 8 tot en met 29 mei viel landelijk gemiddeld slechts 0,4mm.

Juni was aan de warme kant, hoewel slechts op één dag tropische waarden werden gemeten (>30°). Meest in het oog springend deze maand was de actieve depressie die op 23 en 24 juni een voor zomerse begrippen hevige storm veroorzaakte. Aan de kust kwamen zeer zware windstoten voor tot 28 m/s. Deze dagen viel ook de meeste neerslag. De totale hoeveelheid neerslag was normaal. Ook de 17° en 27° stond er aan de kust een harde wind.

Voor de weersomstandigheden tijdens de bezoeken zie bijlage I.

Tabel 1. Enkele weersvariabelen in 2004, op basis van metingen in de Bilt. Bron: KNMI (2004). Normwaarden gebaseerd op gegevens uit 1971-2000.

Maand	Temperatuur (°C)		Zonneschijn (%)		Windsnelheid (m/sec.)		Neerslag (mm)	
	2004	Norm	2004	Norm	2004	Norm	2004	Norm
Maart	5,9	5,8	33	31	3,7	3,9	42	65
April	10,4	8,4	43	38	3,1	3,6	33	45
Mei	12,3	12,7	42	42	2,6	3,2	31	62
Juni	15,5	15,2	34	37	3,1	3,1	69	72

3 Resultaten

3.1 Broedvogeloverzicht

In totaal werden 955 territoria vastgesteld, verdeeld over 55 soorten broedvogels (zie bijlage II voor een totaaloverzicht). Het aantal soorten betrof 46 op de Slikken van Bommenede en 25 op de Westplaat Buitengronden. Van de aangetroffen soorten zijn er negen opgenomen in de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten (Vergeer 1995): Kluut, Bontbekplevier, Strandplevier, Grutto, Tureluur, Visdief, Noordse Stern, Dwergstern, en Rietzanger.

In bijlage III zijn van alle soorten de verspreidingskaarten opgenomen.

3.2 Gebiedsbesprekingen

Voor elk gebied is een tabel opgenomen met de aantallen territoria en de berekende gemiddelde dichtheden per 100ha.

3.2.1 Westplaat Buitengronden

Westplaat Buitengronden 90ha.	rode lijst	N 2003	N 2004	N/100 ha 2004
Fuut			2	2,2
Grauwe Gans		12	5	5,6
Bergeend		2	7	7,8
Wilde Eend		18	33	36,7
Krakeend		4	20	22,2
Slobeend			2	2,2
Kuifeend			8	8,9
Fazant		1		0,0
Meerkoet		6	3	3,3
Scholekster		10	11	12,2
Kluut	x	4	146	162,2
Kleine Plevier		1	4	4,4
Strandplevier	x		1	1,1
Kievit		64	82	91,1
Grutto	x	45	33	36,7
Tureluur	x	16	16	17,8
Visdief	x		1	1,1
Dwergstern	x		1	1,1
Holenduif		1	2	2,2
Veldleeuwerik		12	20	22,2
Graspleper		9	5	5,6
Witte Kwikstaart		4	4	4,4
Blauwborst			3	3,3
Rietzanger	x	4	4	4,4
Bosrietzanger		4		
Kleine Karekiet		26	27	30,0
Kneu		1		
Rietgors		4	3	3,3
Aantal soorten:		21	25	
Totaal territoria:		248	441	

Op de Westplaat Buitengronden werden 30 soorten broedvogels geconstateerd. Zeven van deze soorten staan op de rode lijst: Kluut, Strandplevier, Grutto, Tureluur, Visdief, Dwergstern, en Rietzanger.

De Westplaat Buitengronden was van oudsher een weidevogelgebied. Met de inrichting van het gebied is er sinds 2002 echter een aanzienlijke hoeveelheid grasland verdwenen. De dichtheden van Kievit en Grutto zijn nog steeds hoog, de Kievit is zelfs licht toegenomen en opzichte van 2003, de Grutto is afgenomen.

Inventarisatierapport Het Zeeuws Alternatief 2004

Opvallend dit seizoen is de flinke vestiging van kustbroedvogels. De Kluut vestigde zich reeds in 2003 aarzelend nadat de werkzaamheden waren gestopt. Ze begonnen toen laat in het seizoen met de eileg en hun aantal was nog klein. Dit jaar werden op reeds 30 april 146 broedende Kluten geteld. Rond 10 mei was de waterstand in het Haringvliet echter zó hoog dat het grootste deel van de legsels is weggespoeld. Op 23 mei lagen er weer 62 nesten en waren er 43 jongen. Op 12 juni bleken er 140 jongen te zijn, waarvan de meeste halfwas of bijna vliegvlug waren. Ook lagen er toen nog eens 36 legsels.

Behalve Kluten broedden ook Kleine Plevieren succesvol, op 12 juni werd een paar met twee vrijwel vliegvlugge jongen gezien. Er werd enkele keren een paartje Strandplevieren gezien, onduidelijk is of deze ook een broedpoging hebben gedaan. Dwergsterns en Visdieven hebben beide met tenminste één paar gebroed. Van de Visdieven is het broedsel mislukt, van de Dwergsterns is het resultaat van het legsel onbekend.

Voor alle kustbroedvogels geldt dat de nabijgelegen Slijkplaat mogelijk fungeert als een soort 'brongebied'. De aangetroffen kustbroedvogelsoorten hebben er voorafgaande jaren allemaal gebroed.

De eenden zijn over het algemeen toegenomen. Van alle vastgestelde soorten werden vrouwtjes met jongen gezien. Toch zijn de gepresenteerde aantallen waarschijnlijk een overschatting van wat er werkelijk gebroed heeft.

Ganzen broeden nog nauwelijks in het gebied. De Grauwe Ganzen vinden er te weinig riet om in te broeden. Wellicht dat Brandganzen, die reeds massaal broeden op de Slijkplaat, in de komende jaren ook de eilandjes in de Westplaat Buitengronden ontdekken als broedplaats. Door de massale aanwezigheid van ganzen zal het riet waarschijnlijk geen kans hebben zich uit te breiden.

Het aantal rietvogels is niet zo hoog, als we echter de beperkte hoeveelheid riet in ogenschouw nemen is de dichtheid behoorlijk hoog. Alleen langs het oostelijke weiland stond in 2004 langs twee kanten een rietkraag, met daarin niet minder dan 37 territoria van Kleine Karekieten, vier territoria Rietzangers en drie territoria Blauwborsten.

Drie soorten zijn ten opzichte van 2003 verdwenen: Fazant, Bosrietzanger en Kneu.

De enige fazantenhaan die in het gebied verbleef werd het tweede bezoek geplukt aangetroffen, waarschijnlijk door een Havik.

De Kneu broedde in 2003 in het enige struikje dat het gebied rijk is. Het is niet verbazend, gezien de minimale broedgelegenheid, dat de soort in 2004 ontbreekt.

De reden voor afwezigheid van Bosrietzangers is onduidelijk, misschien dat concurrentie met het grote aantal Kleine Karekieten in het beperkte oppervlak geschikt biotoop een rol speelt.

In de bomenrij langs de aangrenzende dijk broedden een Boomvalk en twee paar Zwarte Kraaien. Af en toe werd een jagende Buizerd, Bruine Kiekendief of Slechtvalk in het gebied gezien.

Waarschijnlijk zal de komende jaren de ruigtevegetatie nog toenemen. Dit geeft meer broedgelegenheid voor eenden en ganzen. Voor de kustbroedvogels zal dit minder gunstig zijn, behalve een kleiner geschikt oppervlak zal het ook meer dekking bieden aan grondpredatoren.

3.2.2 Slikken van Bommene

Bommene 87ha.	N	N	N	N	N/100 ha			N	N	N	N	N/100 ha	
	2000	2001	2002	2003	2004	2004		2000	2001	2002	2003	2004	2004
Knobbelzwaan			1				Veldleeuwerik	12	10	16	10	7	8,0
Nijlgans	1	1	1	1			Graspieper	5	10	14	15	25	28,7
Bergeend	4	2	15	10	7	8,0	Winterkoning	6	14	15	18	24	27,6
Wilde Eend	13	18	23	15	24	27,6	Heggenmus	2	4	14	20	17	19,5
Slobeend		2	1	2			Blauwborst	1	3	5	5	3	3,4
Kuifeend	2		1				Nachtegaal	1	1		1	4	4,6
Middelste Zaagbek			1	1	1	1,1	Merei	3	8	10	10	17	19,5
Bruine Kiekendief		1	3	1	2	2,3	Zanglijster	1		2	2	1	1,1
Patrijs			1				Sprinkhaanzanger	3	2	4	4	1	1,1
Fazant	?	?	10	12	12	13,8	Rietzanger			3		2	2,3
Scholekster	12	5	12	10	6	6,9	Bosrietzanger	4	10	12	11	11	12,6
Kluut	27	43	39	30	68	78,2	Kleine Karekiet	8	14	22	14	11	12,6
Bontbekplevier	6	4	2	2	3	3,4	Braamsluiper	3	1	6	4	5	5,7
Strandplevier	15	14	15	24	35	40,2	Grasmus	5	11	18	16	23	26,4
Kievit	22	18	17	18	14	16,1	Tuinfluit	3	7	7	6	15	17,2
Watersnip			1				Zwartkop			3		4	4,6
Tureluur	11	9	19	11	14	16,1	Tjiftjaf	5	3	7	11	8	9,2
Kokmeeuw	2	1	1				Fitis	17	28	36	41	33	37,9
Stormmeeuw			1	1	1	1,1	Staartmees			1	2	1	1,1
Zilvermeeuw			1				Pimpelmees			2	1		
Visdief	10	15	5	6	18	20,7	Koolmees		1	1	1	1	1,1
Noordse Stern	1	1	4	4	12	13,8	Gaai			1	1	1	1,1
Dwergstern	8	15	15	15	32	36,8	Ekster	2	3	3	3	3	3,4
Holenduif			3	2	3	3,4	Zwarte Kraai	1	2	2	1	2	2,3
Houtduif	6	10	16	8	15	17,2	Ringmus					1	1,1
Tortelduif	1	3	3	2	3	3,4	Vink			1	1		
Koekoek	2	2	2	2	2	2,3	Kneu	7	6	9	7	12	13,8
Ransuil			3	2	3	3,4	Rietgors	4	7	8	9	7	8,0
Aantal soorten:								38	39	54	47	46	
Totaal territoria:								>236	>309	438	393	514	

Het aantal soorten (46) is in vergelijking met 2003 (47 soorten) vrijwel gelijk gebleven. De aanzienlijke toename dit jaar van het aantal broedparen / territoria op de Slikken van Bommene komt grotendeels voor rekening van de kustbroedvogels.

Acht van de soorten staan op de rode lijst: Kluut, Bontbekplevier, Strandplevier, Tureluur, Visdief, Noordse Stern, Dwergstern, en Rietzanger.

Als broedvogelsoorten zijn verdwenen: Nijlgans, Slobeend, Pimpelmees en Vink. De Ringmus is een nieuwkomer in het gebied, Zwartkop en Rietzanger broedden al eerder in het gebied maar werden in 2003 niet aangetroffen.

Inventarisatierapport Het Zeeuws Alternatief 2004

Kustbroedvogels

Kustbroedvogels broedden wederom voornamelijk op het eiland in de westelijke kreek, enkele Noordse Sterns, Dwergsterns, Kluten en Strandplevieren ook op 'het vasteland'. Het aantal Strandplevieren was in 2003 al gestegen van 15 naar 24 territoria en stijgt dit jaar verder naar 35. Dit betekent dat een belangrijk deel van de Nederlandse en Deltapopulatie (In Nederland ca. 450 in 2002, SOVON 2003; in het Deltagebied 210 in 2002, Meininger et al 2003) in dit gebied broedt!

Het betreft waarschijnlijk Strandplevieren die elders in het Deltagebied hun broedplaatsen hebben verlaten.

Het broedsucces van de sterns werd sterk beïnvloed door de zomerstorm van 23 en 24 juni. Bij het bezoek op 27 juni werden twee dode pulli van de Noordse Stern gevonden en één levende, van de Visdief zes levende en elf dode, terwijl nog eens zes jonge Visdieven al rondvlogen; van de Dwergstern werden ca. 15 levende jongen gezien en 21 dode gevonden. Met name jonge sterns lijden ten eerste onder zulk slecht weer doordat de oudervogels weinig voedsel kunnen bemachtigen en ten tweede omdat de jongen nat en koud worden.

Het broedsucces van de Kluut was matig, op 27 juni werden 36 halfwas tot bijna vliegvlugge jongen gezien.

De verbinding van het eiland met het vasteland door het lage waterpeil heeft er niet toe geleid dat grondpredatoren veelvuldig het eiland hebben bezocht. Wel werden op het eiland weer sporen van vee aangetroffen.

Meermalen waren twee roepende paartjes Koekoek in het gebied aanwezig. Volgens nieuwe inzichten in de broedbiologie van de Koekoek zouden er op de Slikken van Bommenede niet genoeg waardvogels van een bepaalde waardvogelsoort zijn voor één Koekoekwijfje (Hellebrekers 2002). Het gaat in het gebied dus naar alle waarschijnlijkheid slechts om twee delen van territoria.

Aan de Middelste Zaagbek is ook dit jaar weer een territorium toegekend. De gehanteerde inventarisatiemethode is niet erg geschikt om het feitelijk broeden van deze soort vast te stellen. Broeden wordt het best bevestigd door middel van een nestvondst of pas uitgekomen jongen. Aangezien Middelste Zaagbekken laat broeden komen de jongen veelal pas in juli te voorschijn. Eind juni werden wel een paar Middelste Zaagbekken gezien die opvallend roepend rondvlogen in het gebied.

De aantallen van de verschillende soorten zangvogels schommelen van jaar op jaar zonder dat er nu een duidelijke trend waarneembaar is. Opmerkelijk wel is de toename van zes naar 15 Tuinfluiters. De Veldleeuwerik heeft met zeven territoria een dieptepunt bereikt.

4 Evaluatie

4.1 Westplaat Buitengronden

Door de inrichting van het gebied is het deels ongeschikt geworden als foerageergebied voor Brand- en Grauwe Ganzen. Deze soorten, en dan met name de Brandgans, overzomereren bovendien in het Haringvlietgebied in groeiende aantallen, het aantal wintergasten was al hoog. Als gevolg van de toegenomen aantallen en meer geconcentreerde graasdruk blijft het gras op het meest westelijke perceel erg kort. Alleen distelhaarden blijven onbegraasd en groeien flink uit. Voor weidevogels als Grutto en Tureluur is deze vegetatieontwikkeling waarschijnlijk ongunstig.

De aantallen eenden (broedend en overzomerend) zijn toegenomen. Te verwachten valt dat het aantal werkelijk broedende eenden zal toenemen met toenemende ruigtevegetatie.

Interessant zal zijn hoe het gebied en de broedvogelbevolking zich verder zullen ontwikkelen nu de werkzaamheden zijn afgerond. Hierbij zal van grote invloed zijn of en wanneer de Haringvlietsluizen op een kier worden gezet en of de zoutinvloed zich dan in het gebied zal manifesteren.

4.2 Slikken van Bommene

De resultaten op de Slikken van Bommene tonen wederom aan dat relatief kleine inrichtingsmaatregelen succesvol kunnen zijn. De aanleg van het eiland en het aanbrengen van schelpenbankjes in de winter van 2002/03 hebben ook dit jaar geleid tot noemenswaardige aantallen van enkele soorten kustbroedvogels (die dit jaar overigens een matig broedsucces kenden). Dit zou aanleiding kunnen zijn om op meer plaatsen in het Grevelingenbekken dergelijke kleinschalige natuurbouw toe te passen.

Dit jaar bleek dat een daling van het peil in de Grevelingen ertoe leidde dat water rond het eiland droogviel. Dit maakt het voor het vee en voor grondpredatoren makkelijker het te bereiken. Aanbevolen wordt om rond het eiland een geul te graven, zodat het ook bij een lagere waterstand de isolatie ten opzichte van het vasteland in stand blijft.

Samenvatting

In het voorjaar en zomer van 2004 werden de Westplaat Buitengronden en de Slikken van Bommenede, tezamen ca. 177 hectare groot, door auteur op broedvogels geïnventariseerd in opdracht van Staatsbosbeheer, Regio West-Brabant – Deltagebied en Natuur- en Recreatieschap de Grevelingen.

In de gebieden werden tezamen 55 soorten broedvogels vastgesteld. Negen van de broedvogelsoorten staan op de Rode Lijst; in de Westplaat Buitengronden en de Slikken van Bommenede werden respectievelijk zeven en negen Rode Lijst-soorten gevonden.

Een aanzienlijk deel (ca. 15%) van de deltapopulaties van Strandplevier en Noordse Stern broedt op de Slikken van Bommenede.

Het succes van het eilandje bij de Slikken van Bommenede biedt een voorbeeld van kleinschalige kansrijke natuurbouw. Wel wordt aanbevolen deze van het vasteland te scheiden door een geul te graven zodat het ook bij een lagere waterstand geïsoleerd blijft.

LITERATUUR

- van Dijk A.J. 1996. Broedvogels inventariseren in proefvlakken. SOVON, Beek-Ubbergen.
- Hellebrekers A.W. 2002. De Koekoek wordt zwaar overschat, Sovon-Nieuws 15 (3) 16-17.
- Hoekstein M. 2003. Broedvogels van Westplaat Buitengronden, Scherpenissepolder en Slikken van Bommenede in 2003 (terreinen van Staatsbosbeheer in het Deltagebied). Inventarisatierapport Het Zeeuws Alternatief 2003, Goes.
- Hustings M.F.H., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam & M.J.S.M. Reijnen 1985. Vogelinventarisatie. PUDOC, Wageningen en Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Zeist.
- KNMI, 2004. Maandoverzichten van het weer in Nederland; maart t/m juli 2004. MOW-Bulletin, 104e jaargang, nummers 3 t/m 7.
- de Kraker C. 2002. Grevelingen BMP-plot inventarisatie 2002. Ecologisch adviesburo Sandvicensis, Burgh-Haamstede.
- Meininger P.L., R.C.W. Strucker & P.A. Wolf 2003. Kustbroedvogels in het Deltagebied in 2002. Rapport RIKZ/2003.020. Middelburg.
- Vergeer J.W. 1995. Vogels van de Rode Lijst. KNNV Uitgeverij/ Vogelbescherming Nederland. Utrecht/ Zeist.

BIJLAGE I

Tijden en omstandigheden inventarisatierondes.

Tijden tot 31 maart zijn in wintertijd, erna in zomertijd.

Westplaat Buitengronden

	datum	start	eind	temp	bewolking	wind	neerslag	opmerkingen
1	17-mrt-04	9.30	12.00	12	0%	Z4	-	
2	1-apr-04	11.00	14.30	15	5%	ZO	licht buitje	
3	17-apr-04	7.50	11.20	15	10%	ZO3	-	1 uur besteed aan aflezen kleurringen Zwartkopmeeuwen
4	30-apr-04	10.35	15.15	15	80%	NO3	-	
5	23-mei-04	8.15	11.00	11	80%	NW5	-	
6	12-jun-04	9.15	12.00	16	40%	NW4	-	

Slikken van Bommenede

1	17-mrt-04	5.45	8.15	8	0%	Z4	-	5.15-6.15 nachtbezoek
2	1-apr-04	6.20	9.30	11	30%	ZO	-	
3	16apr-04	5.40	9.45	9	0%	ZO3	-	
4	30-apr-04	5.20	9.55	13	90%	NO3	af en toe regen	
5	15-mei-04	4.30	8.45	11	30%	N1	-	
6	30-mei-04	5.00	8.30	13	90%	ZO1	-	
	27-mei04							alleen eiland bezocht voor kustbroedvogels

Bijlage II

Totaaloverzicht resultaten

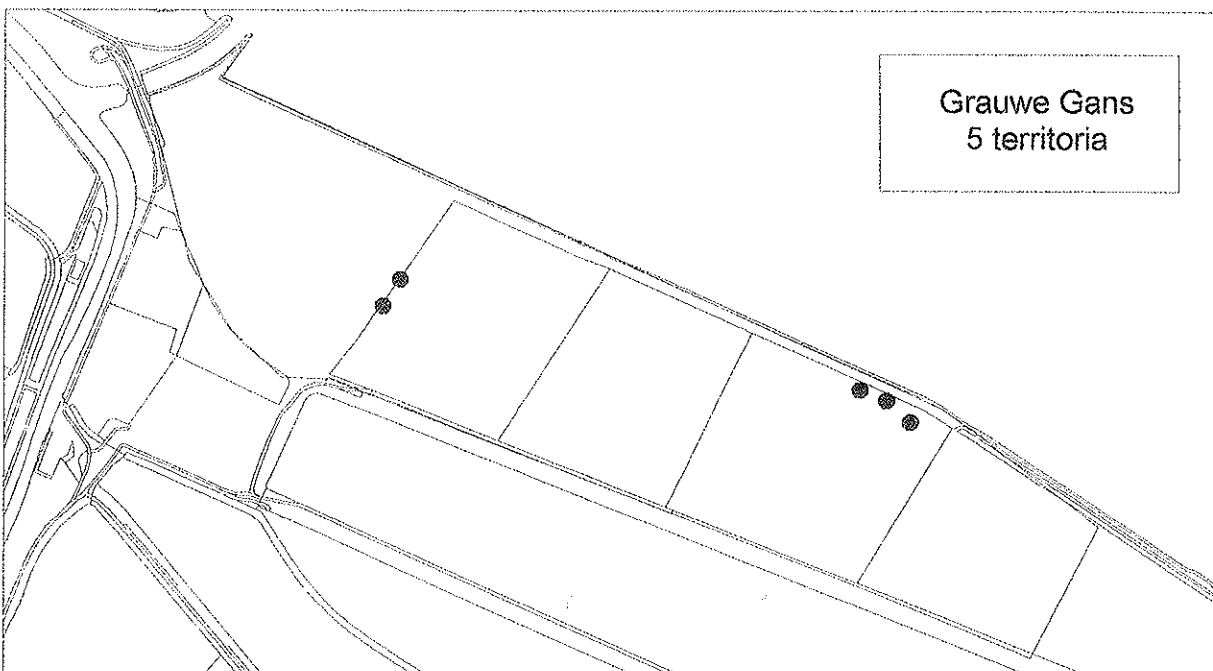
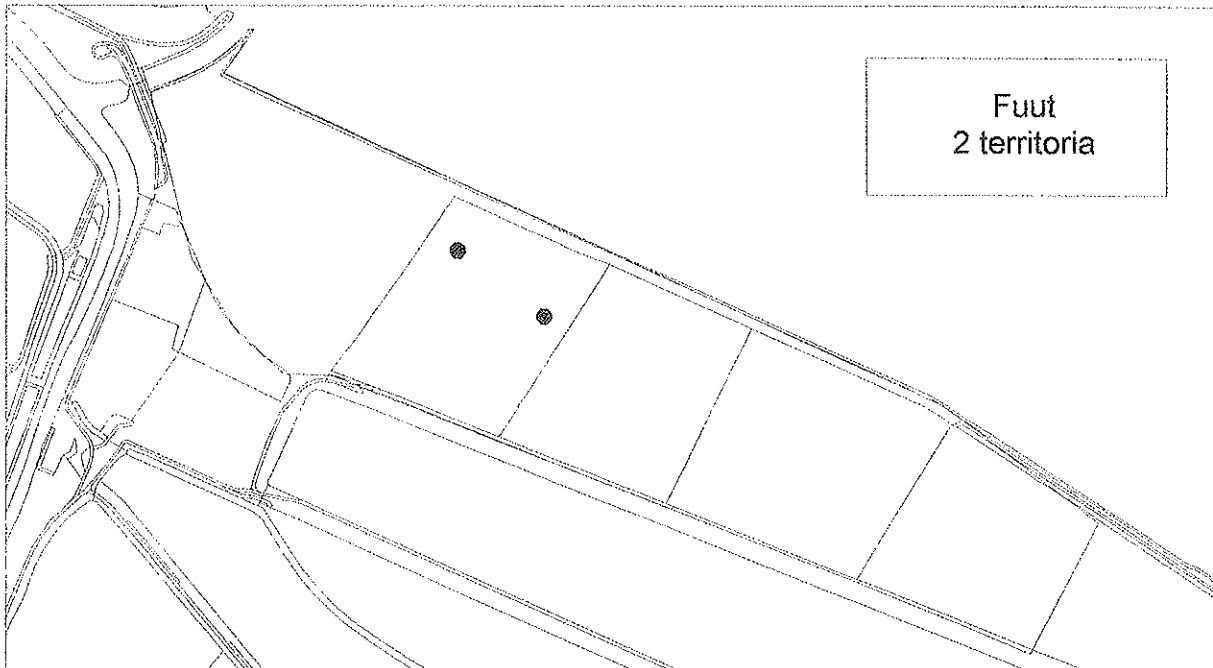
	Bommeneede	Westplaat Buitengronden	Totaal	Rode Lijst
Fuut		2	2	
Grauwe Gans		5	5	
Bergeend	7	7	14	
Wilde Eend	24	33	57	
Krakeend		20	20	
Slobeend		2	2	
Kulfeend		8	8	
Middelste Zaagbek	1		1	
Bruine Kiekendief	2		2	
Fazant	12		12	
Meerkoet		3	3	
Scholekster	6	11	17	
Kluut	68	146	214	x
Kleine Plevier		4	4	
Bontbekplevier	3		3	x
Strandplevier	35	1	36	x
Kievit	14	82	96	
Grutto		33	33	x
Tureluur	14	16	30	x
Stormmeeuw	1		1	
Visdief	18	1	19	x
Noordse Stern	12		12	x
Dwergstern	32	1	33	x
Holenduif	3	2	5	
Houtduif	15		15	
Tortelduif	3		3	
Koekoek	2		2	
Ransuil	3		3	
Veldleeuwerik	7	20	27	
Graspieper	25	5	30	
Witte Kwikstaart		4	4	
Winterkoning	24		24	
Heggenmus	17		17	
Blauwborst	3	3	6	
Nachtegaal	4		4	
Merel	17		17	
Zanglijster	1		1	
Sprinkhaanzanger	1		1	
Rietzanger	2	4	6	x
Bosrietzanger	11		11	
Kleine Karekiet	11	27	38	
Braamsluiper	5		5	
Grasmus	23		23	
Tuinfluit	15		15	
Zwartkop	4		4	
Tijftjaf	8		8	
Fitis	33		33	
Staatmees	1		1	
Koolmees	1		1	
Gaai	1		1	
Ekster	3		3	
Zwarte Kraai	2		2	
Ringmus	1		1	
Kneu	12		12	
Rietgors	7	3	10	
Aantal soorten:	46	25	55	9
Totaal territoria:	514	443	957	

BIJLAGE III

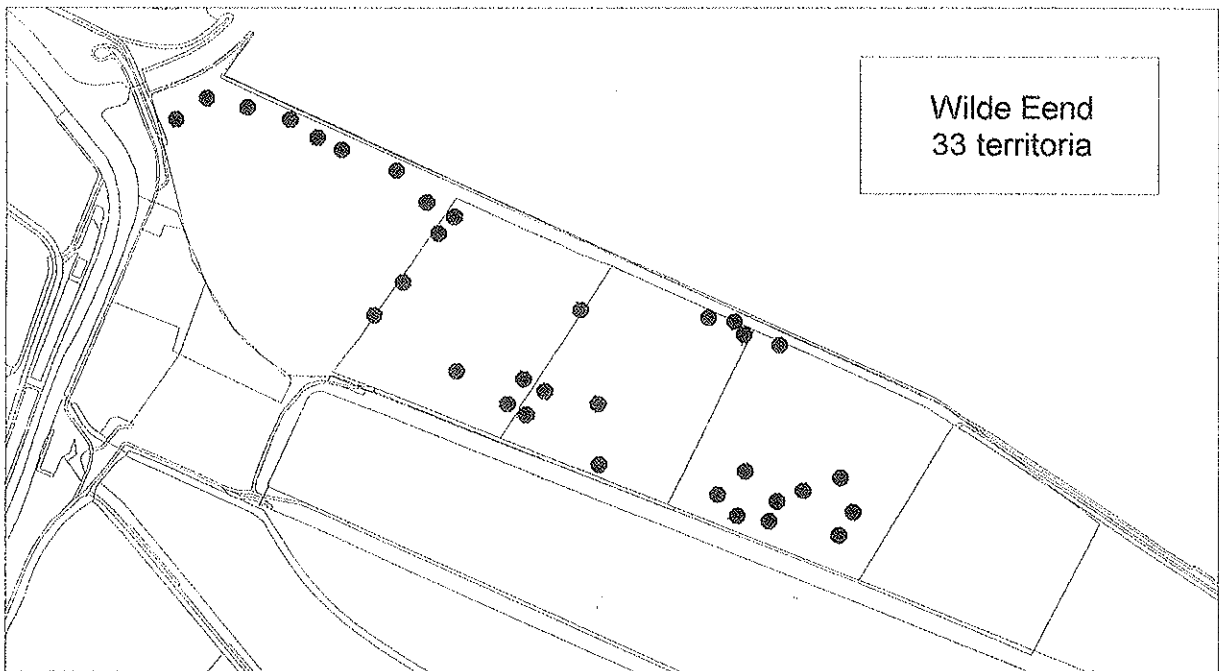
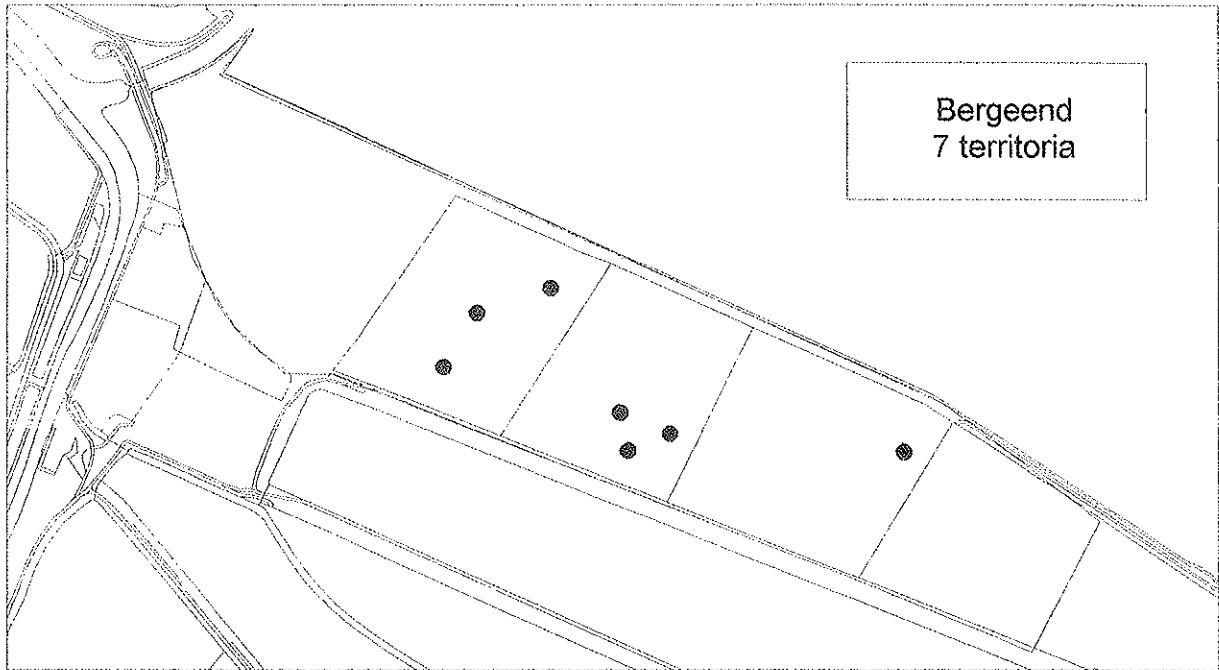
SOORTKAARTEN

De soortkaarten van alle broedvogelsoorten. Elke zwarte stip stelt één territorium voor, de stippen zijn geplaatst in het denkbeeldige centrum van de territoria. In geval van kolonies of grote concentraties nesten is een grote stip weergegeven met daarin het aantal nesten op die locatie.

Westplaat Buitengronden

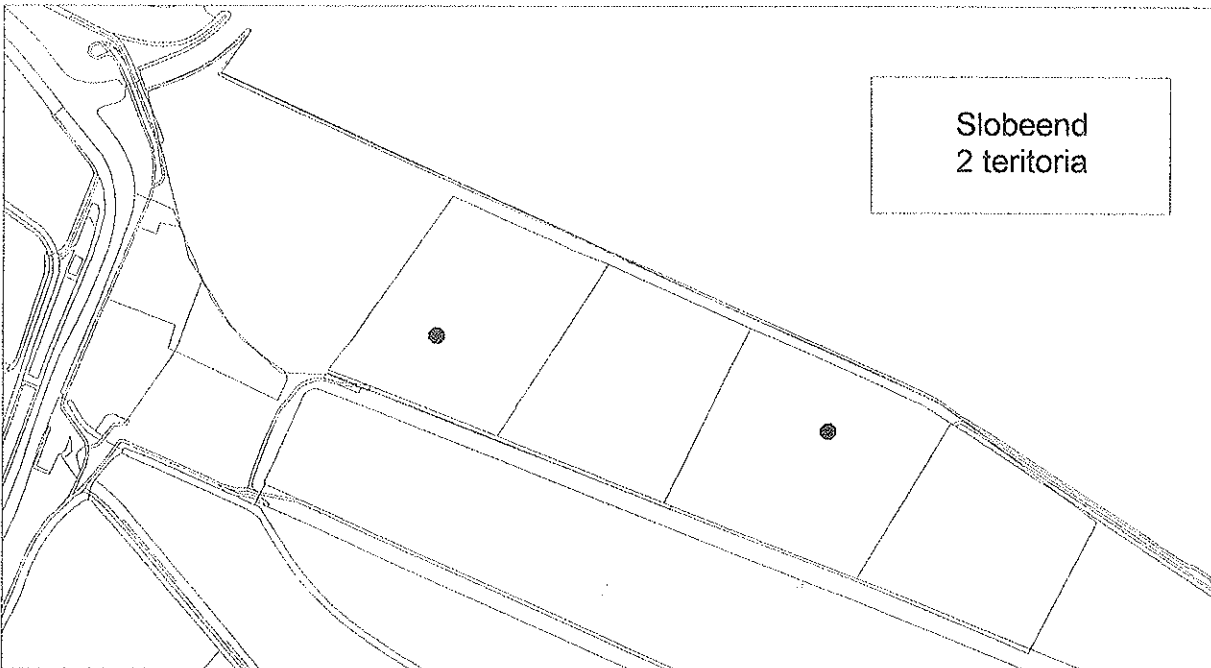
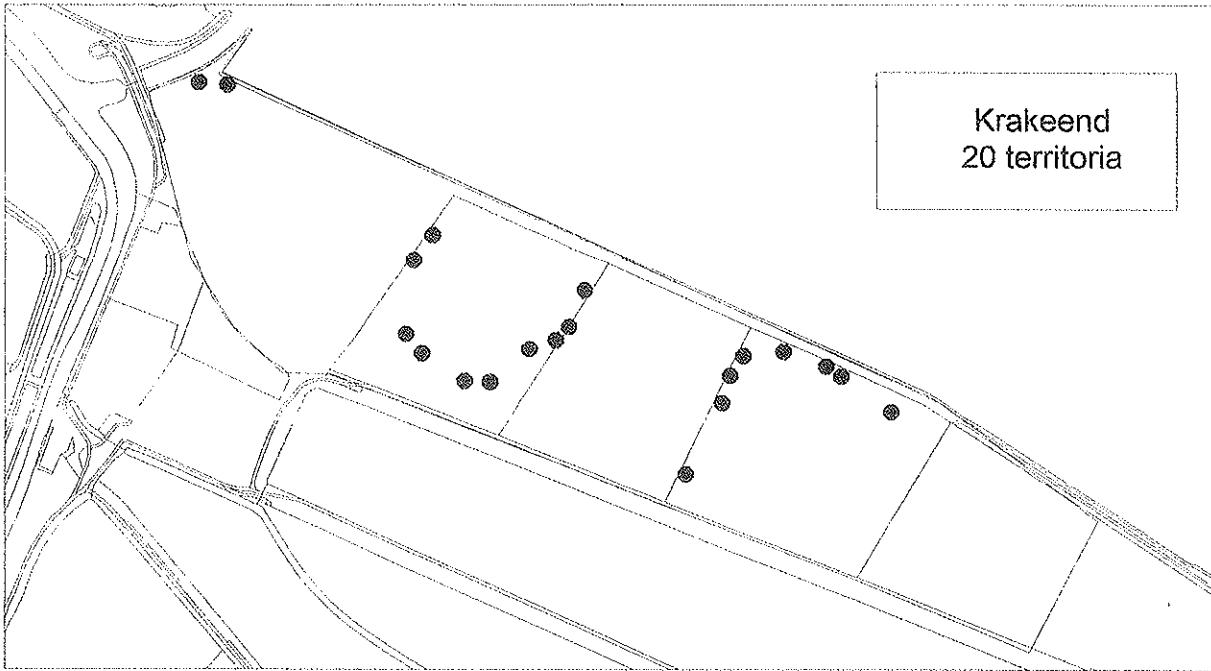

Westplaat Buitengronden

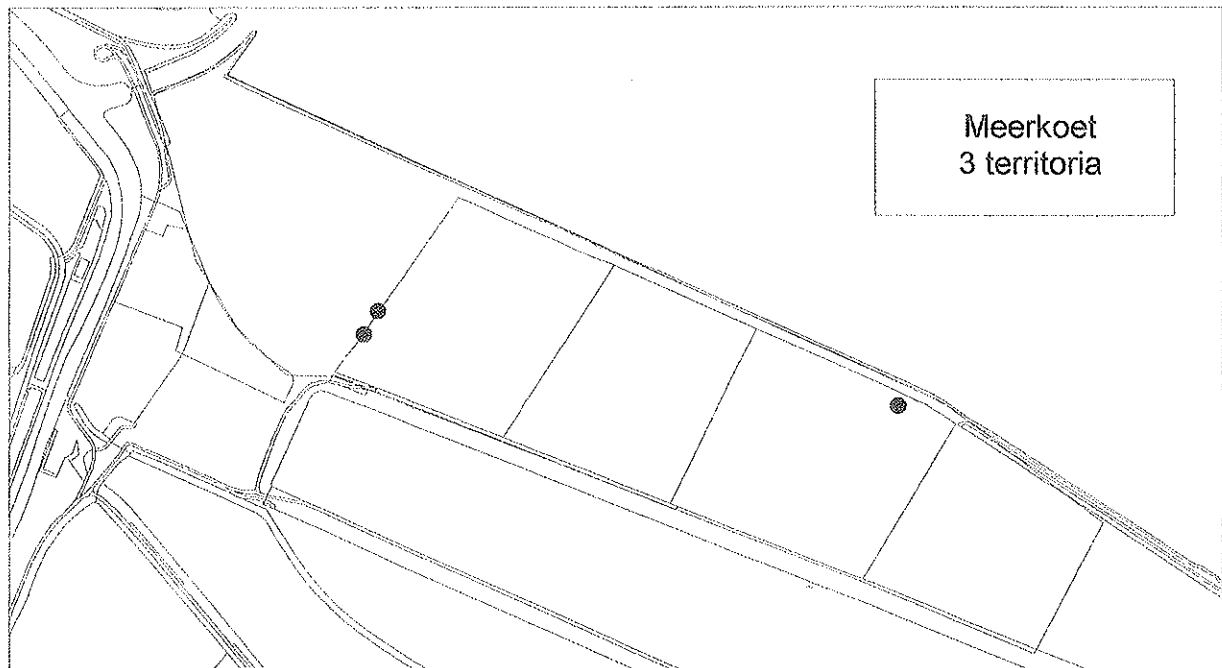
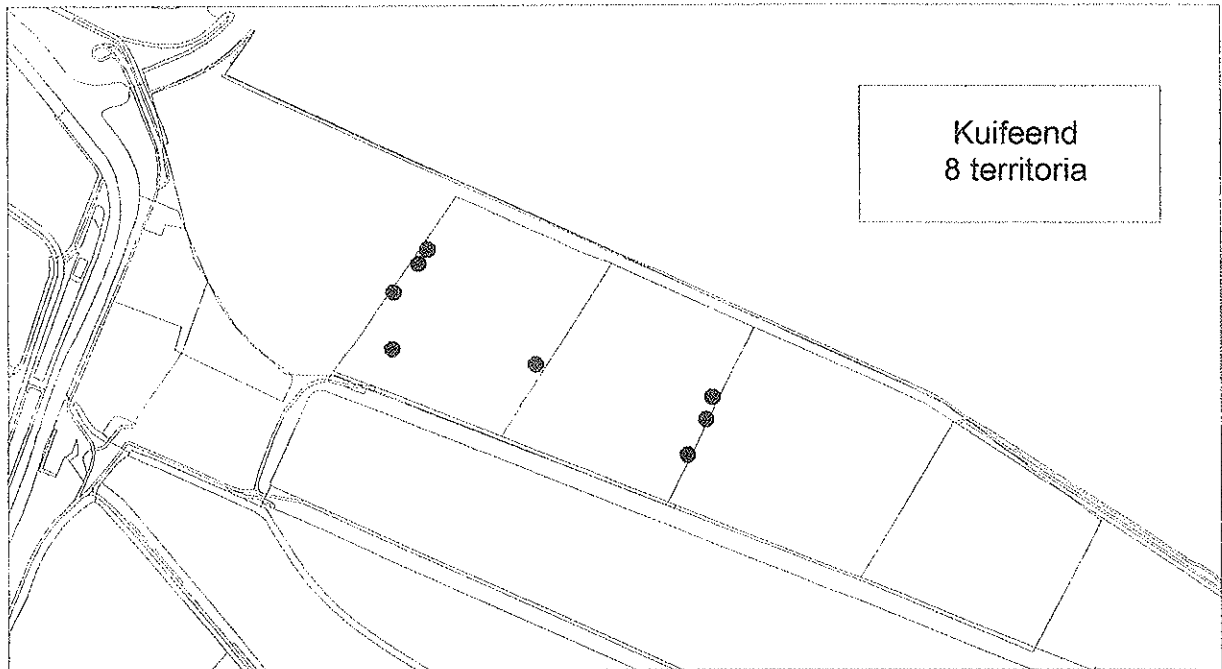

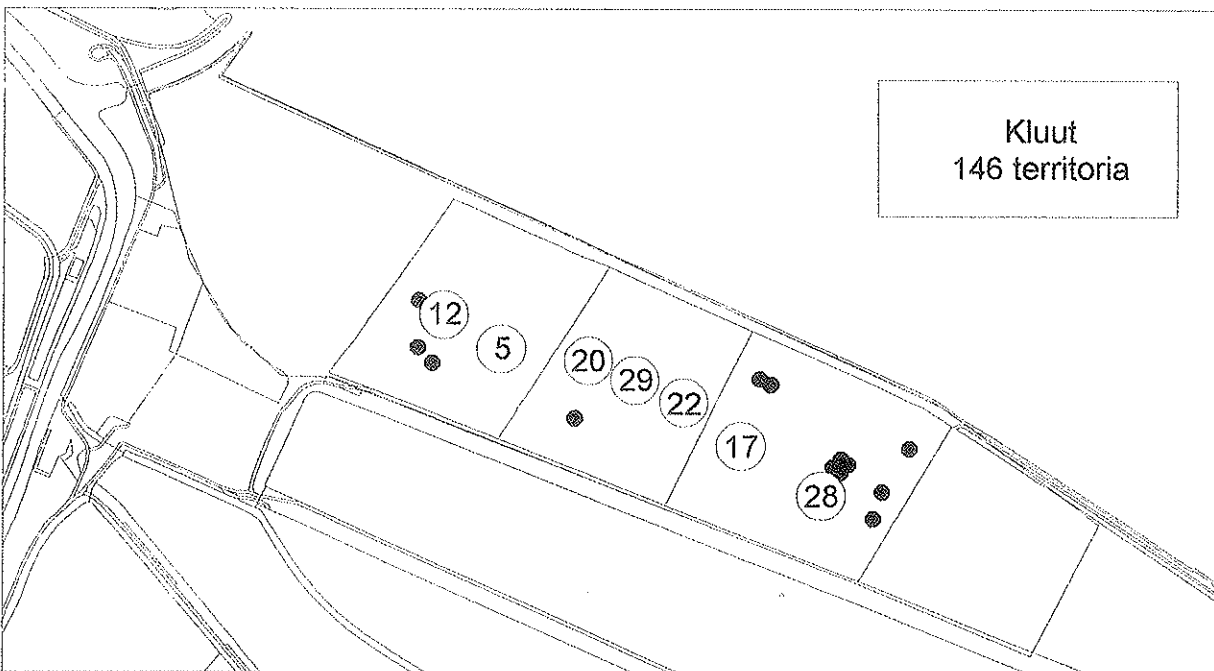
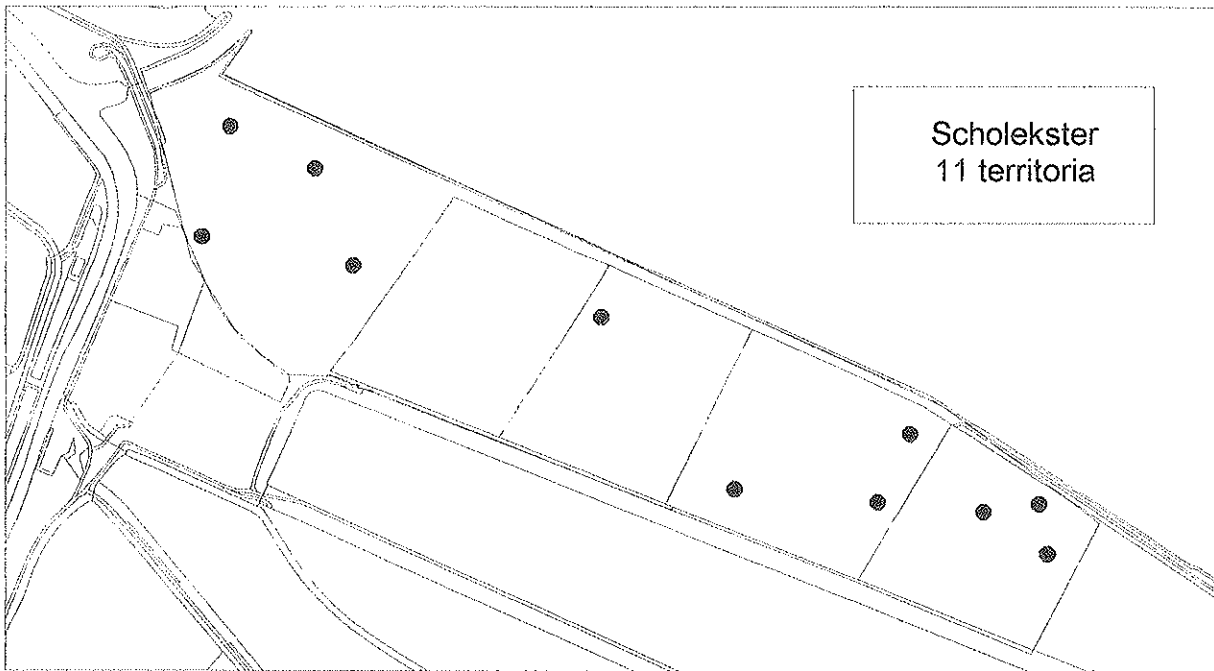
Westplaat Buitengronden

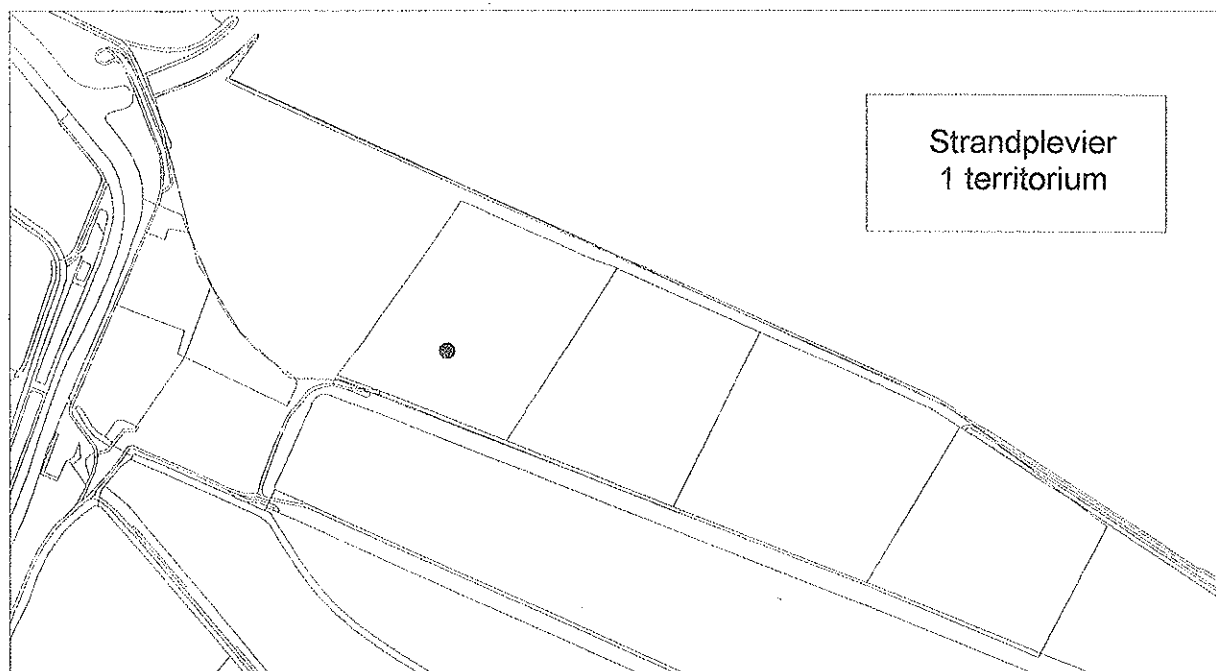
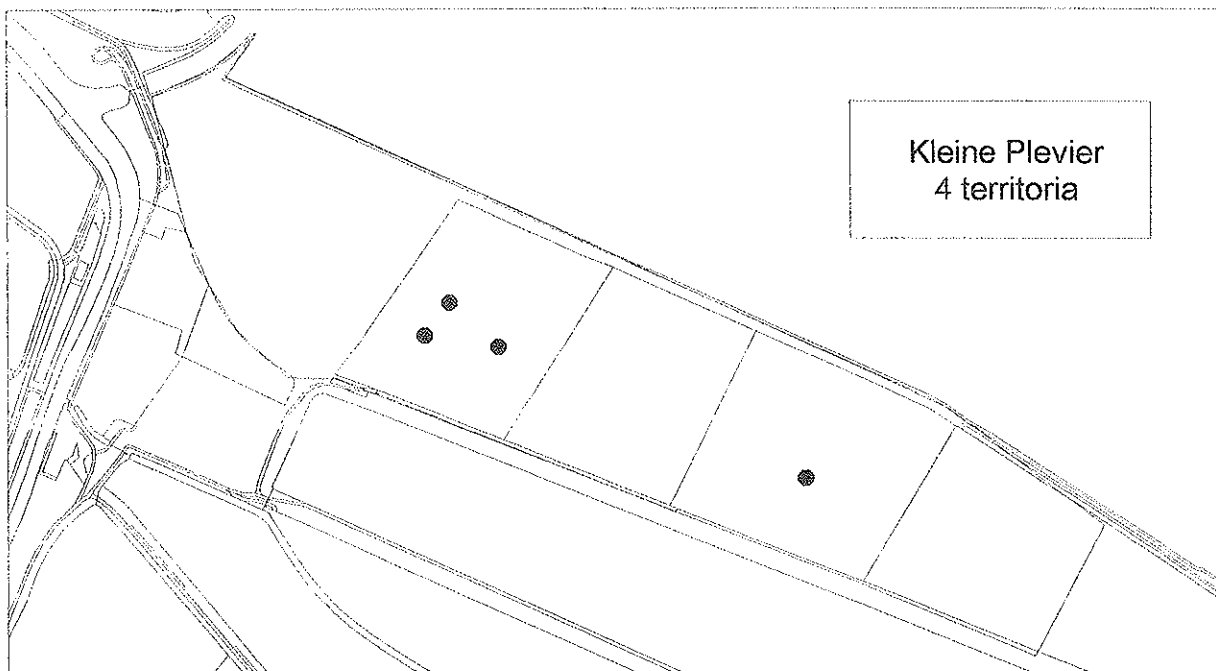
Westplaat Buitengronden

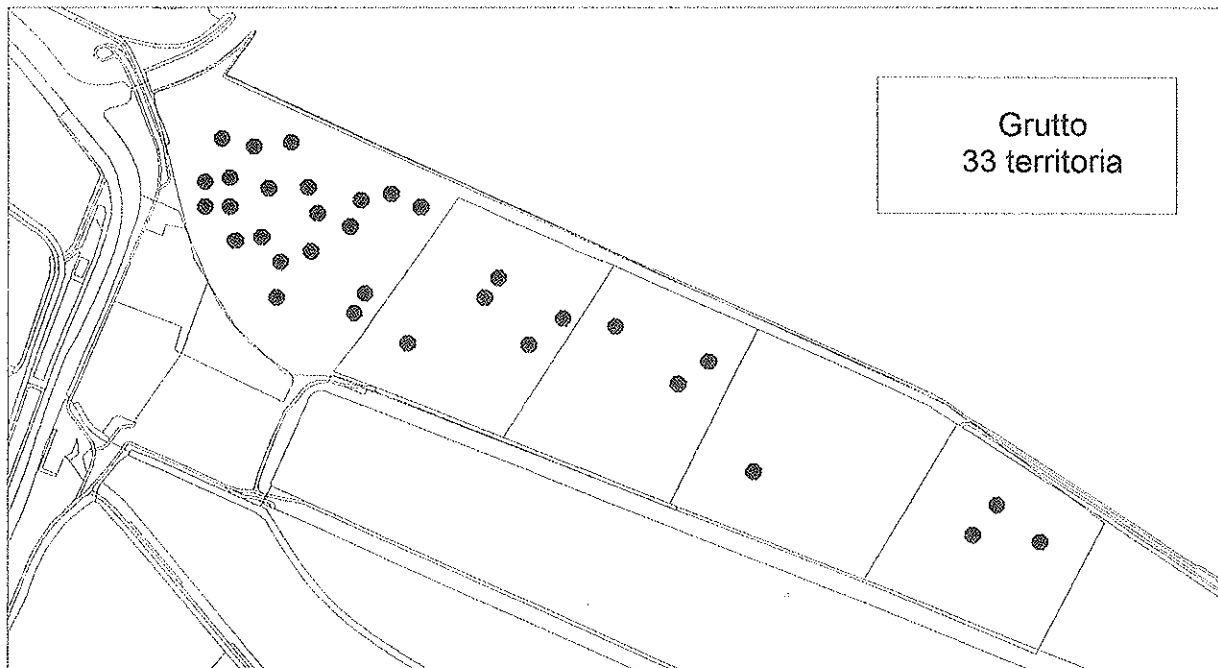
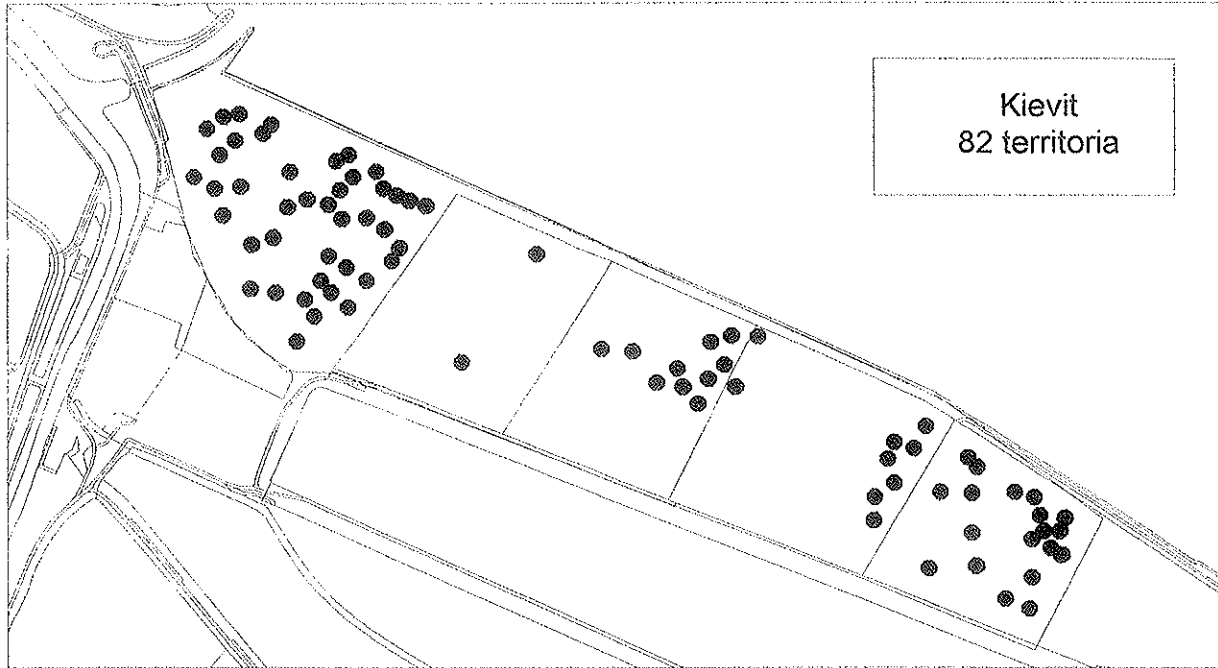
Westplaat Buitengronden

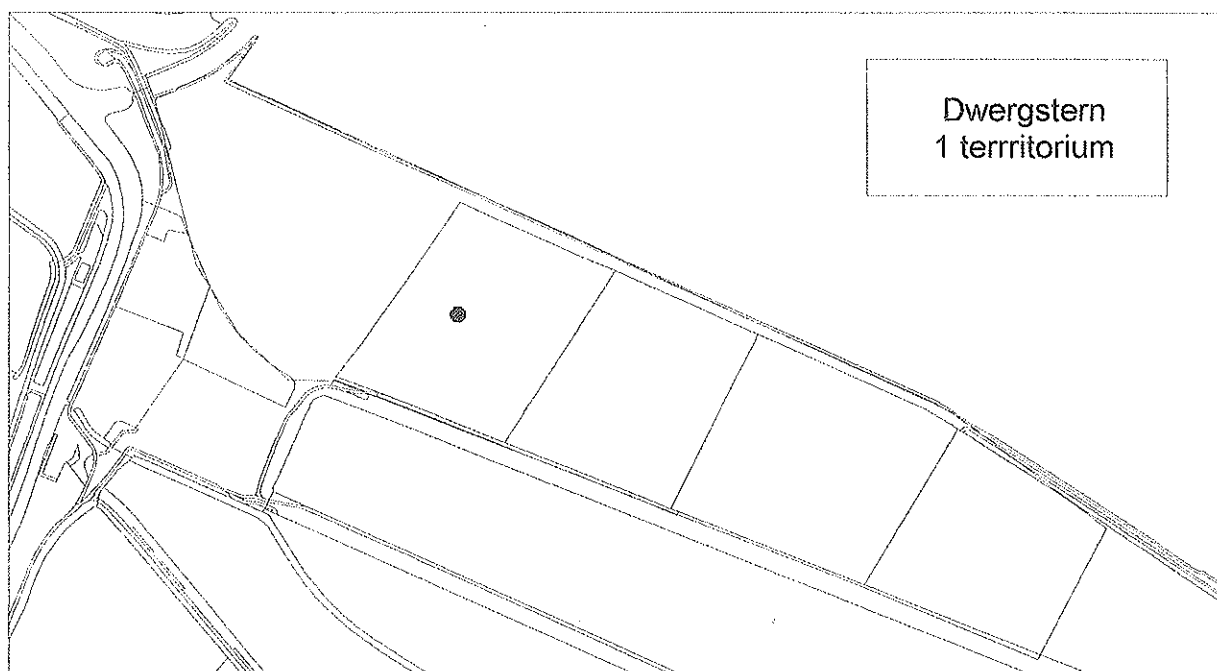
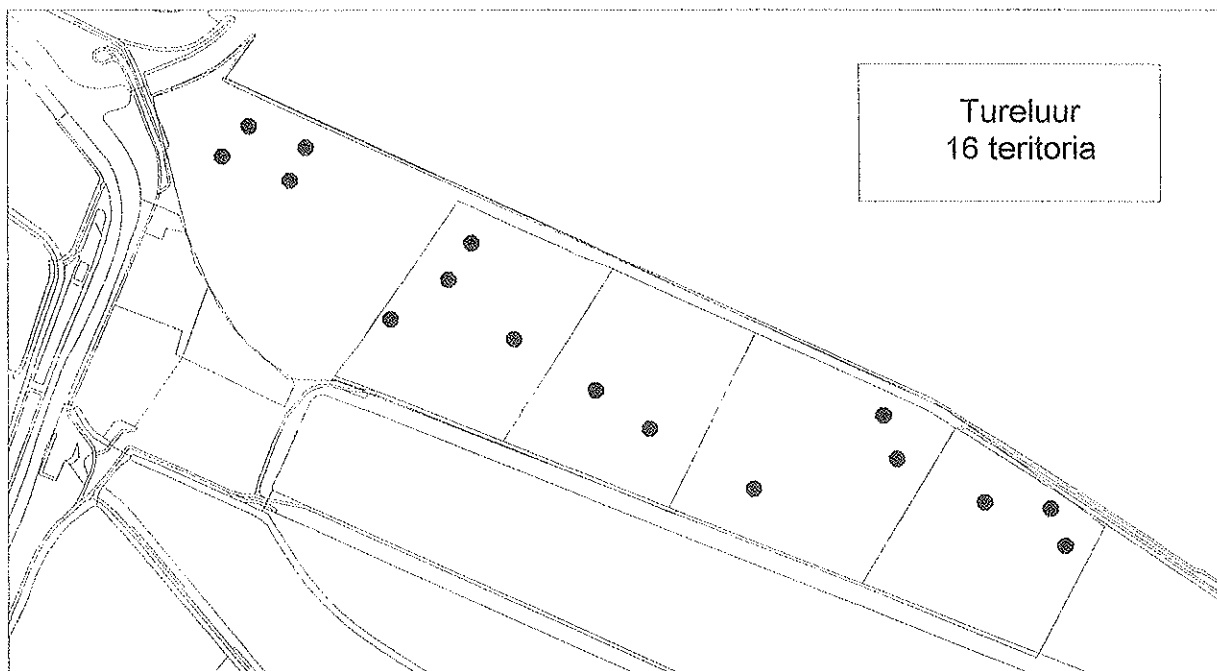
Westplaat Buitengronden

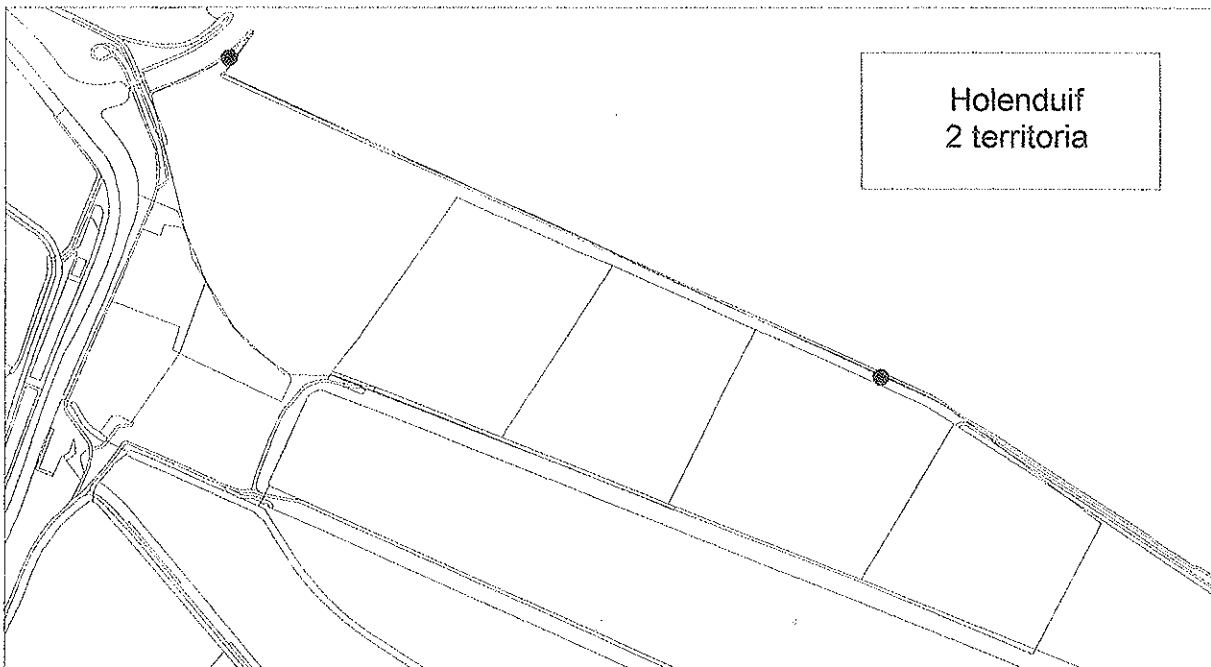
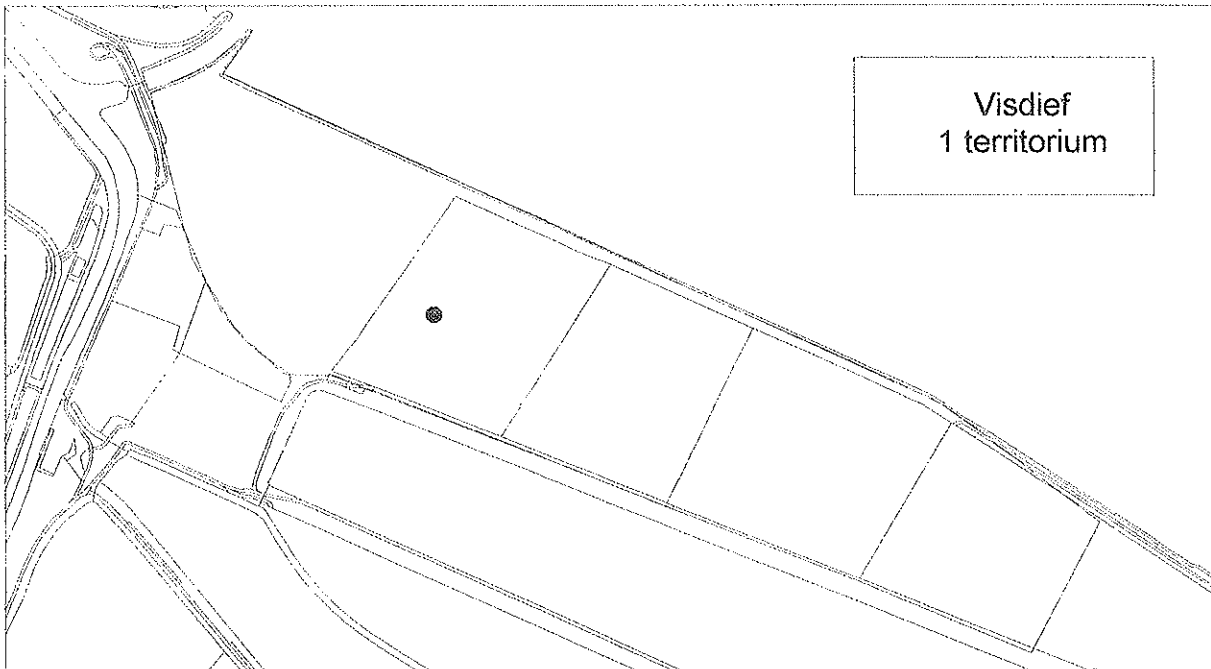
Westplaat Buitengronden

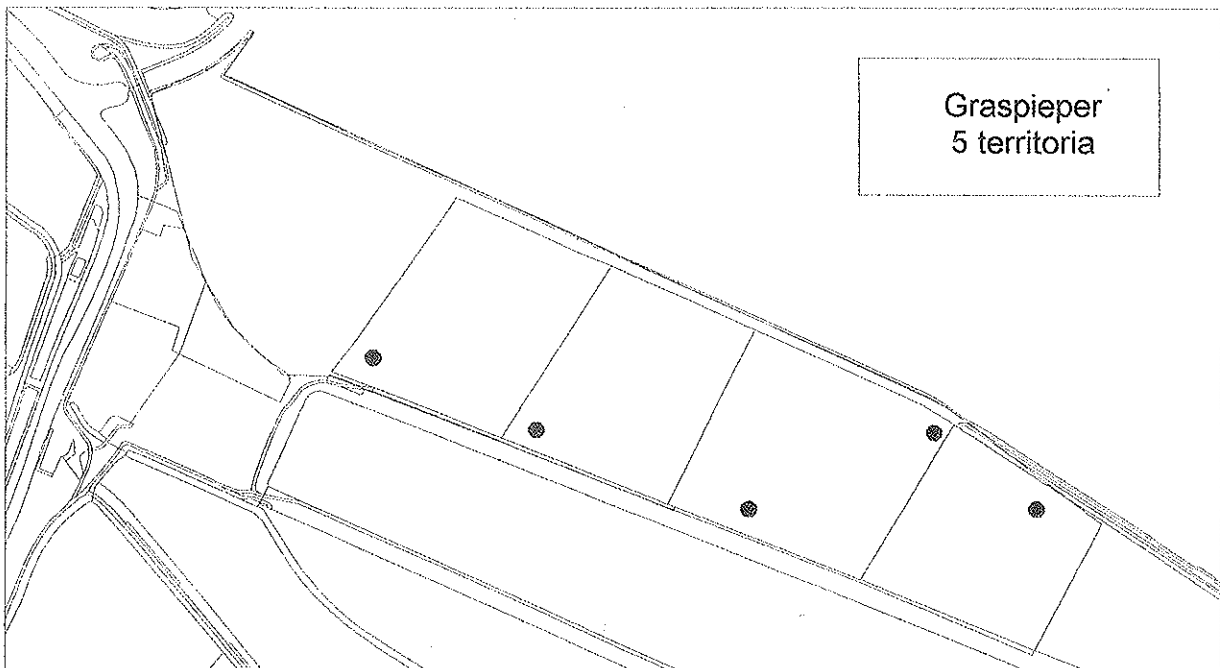
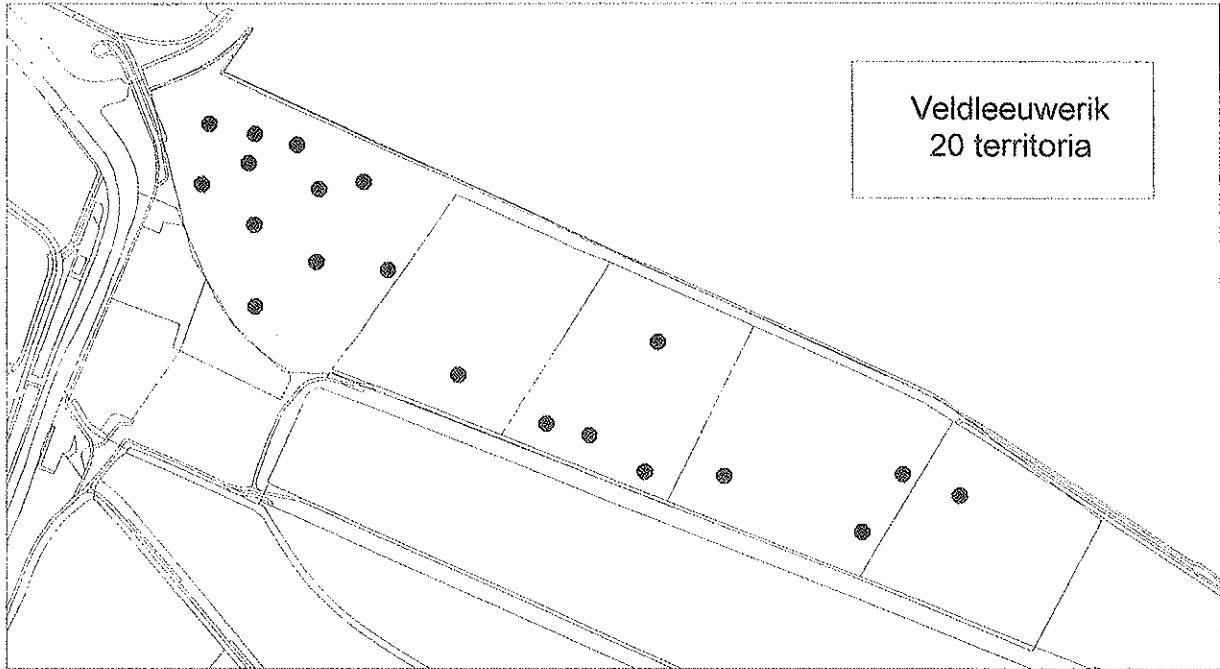
Westplaat Buitengronden

Westplaat Buitengronden

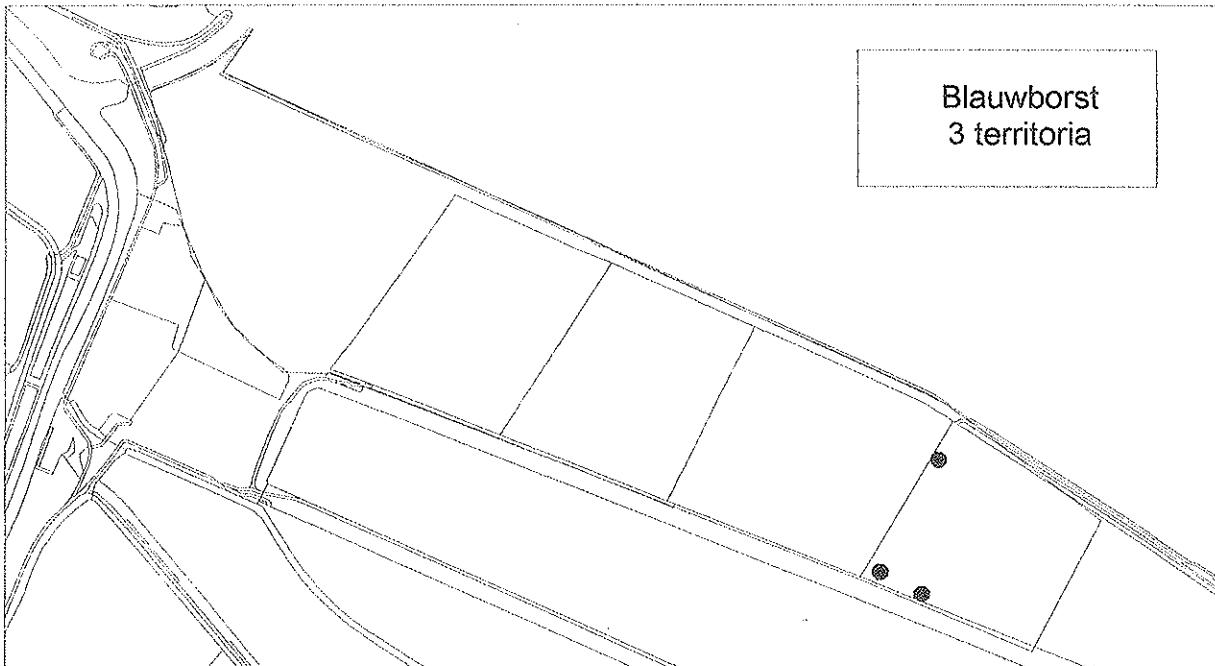
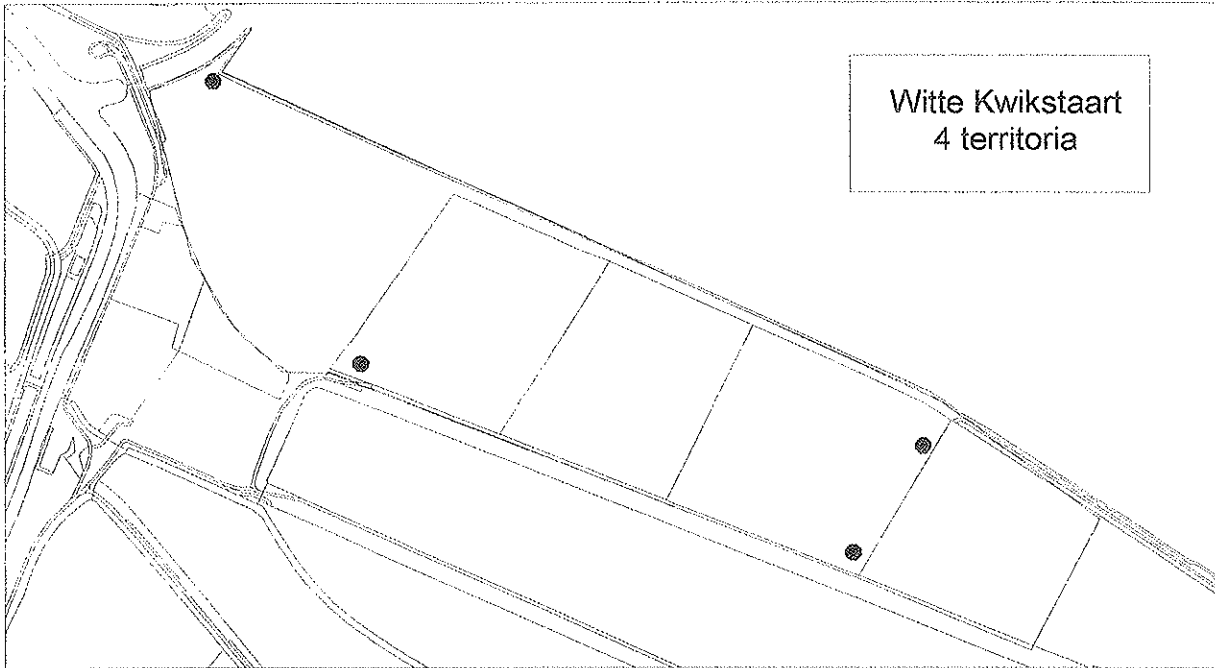

Westplaat Buitengronden

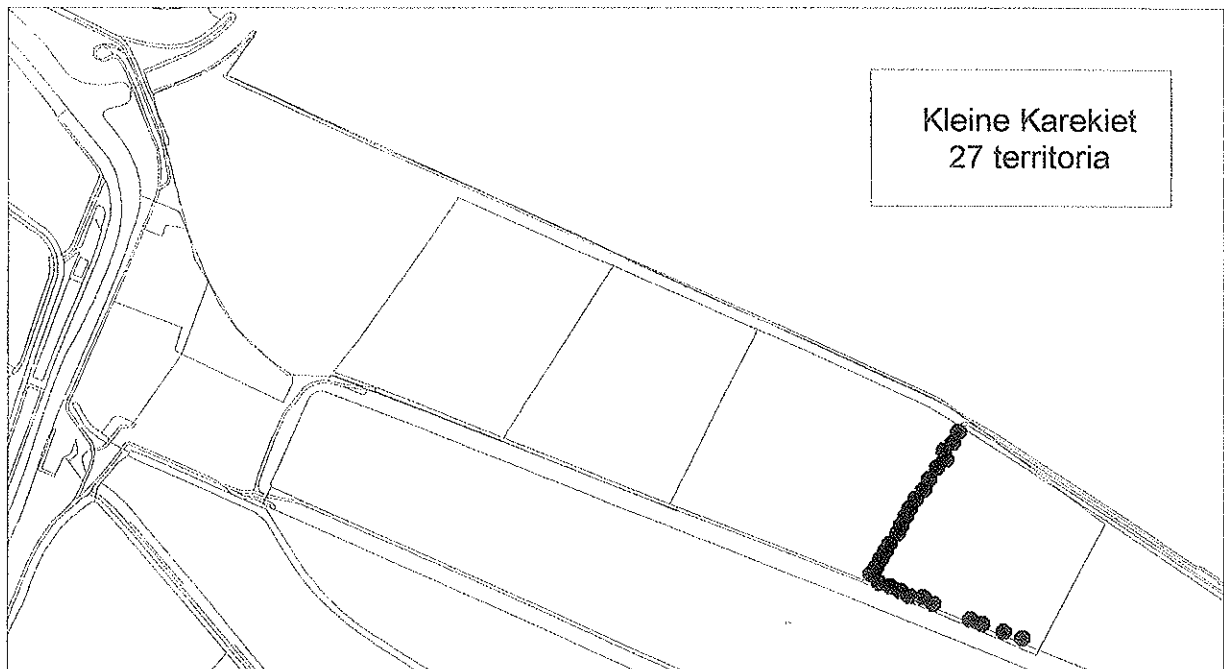
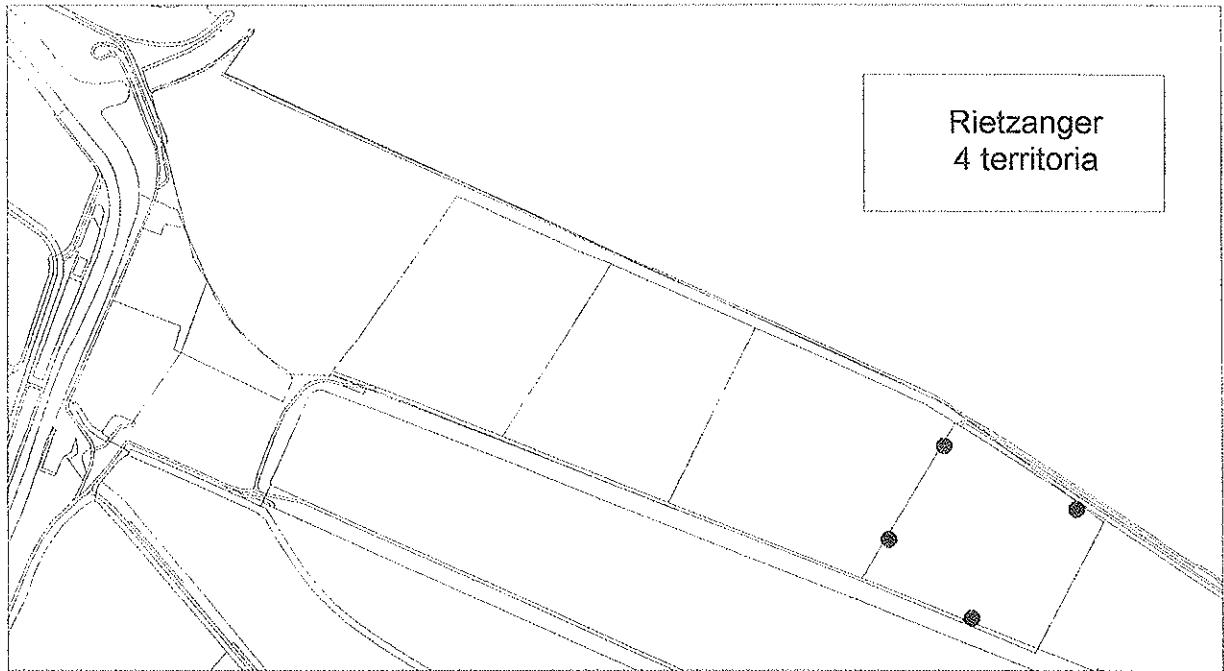

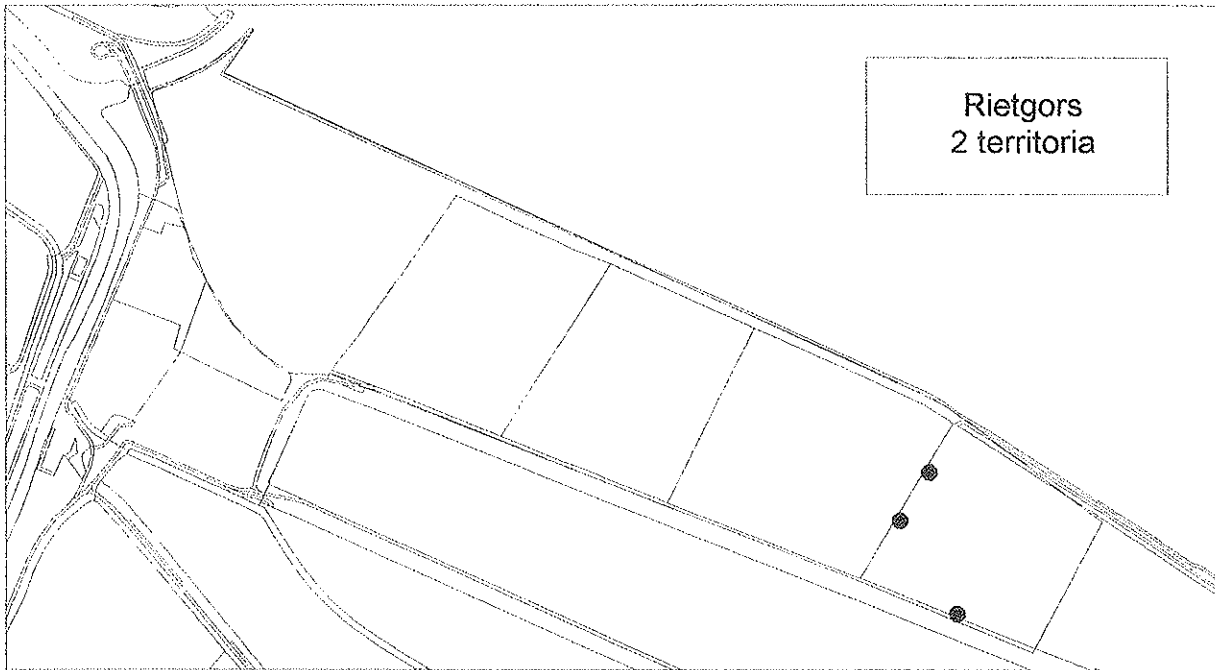
Westplaat Buitengronden

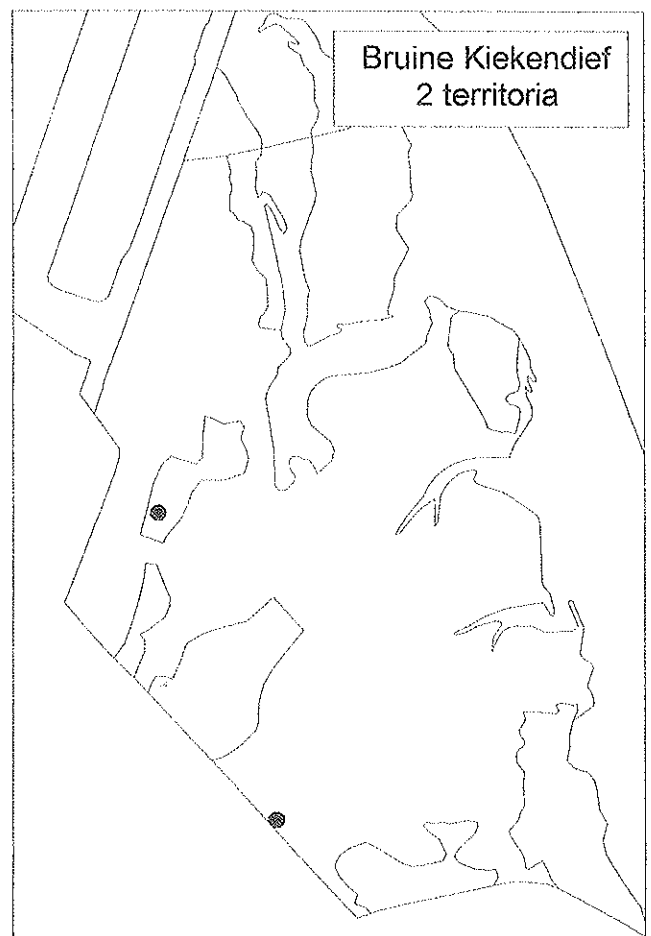
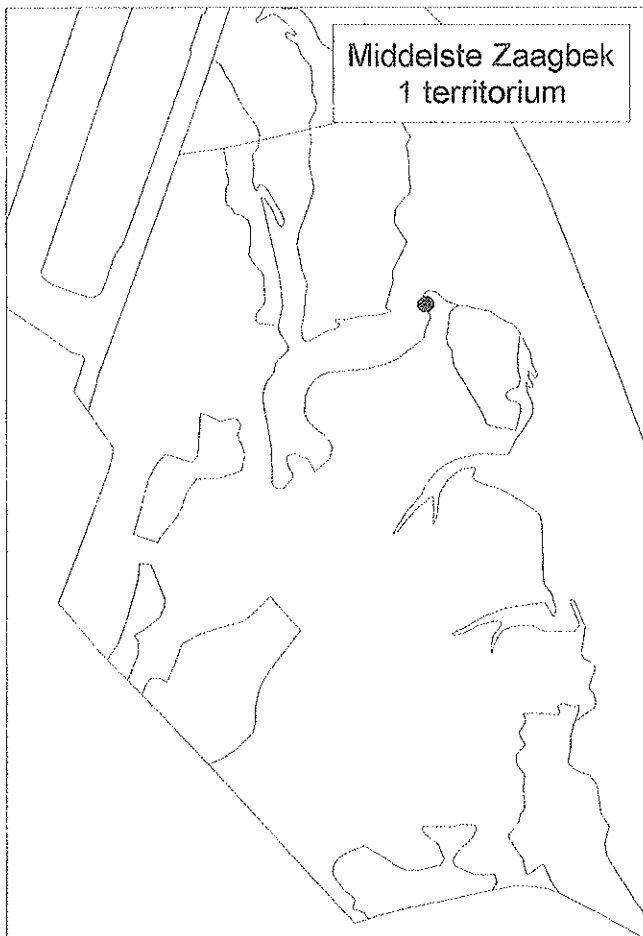
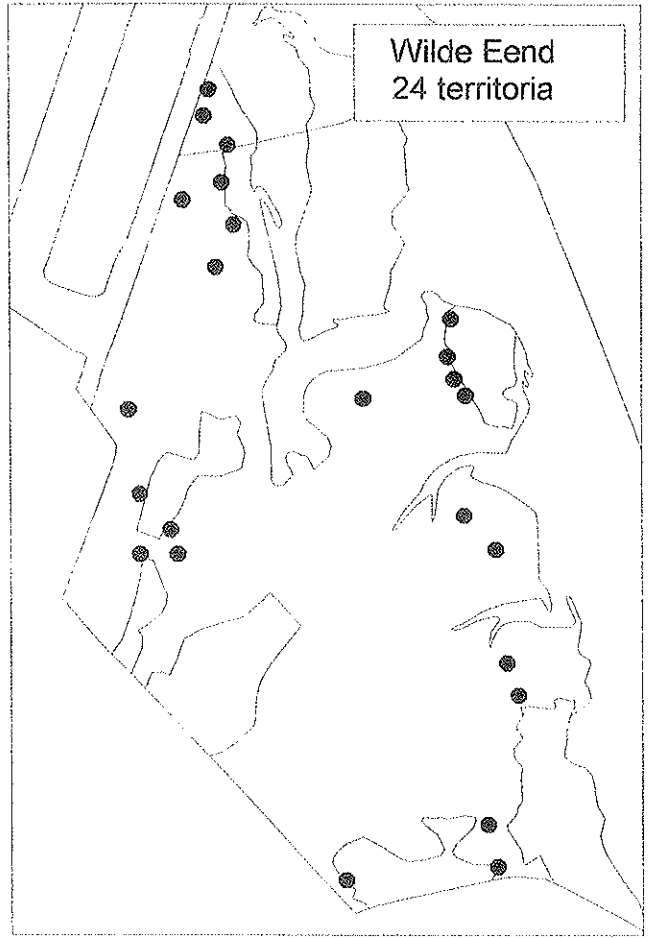
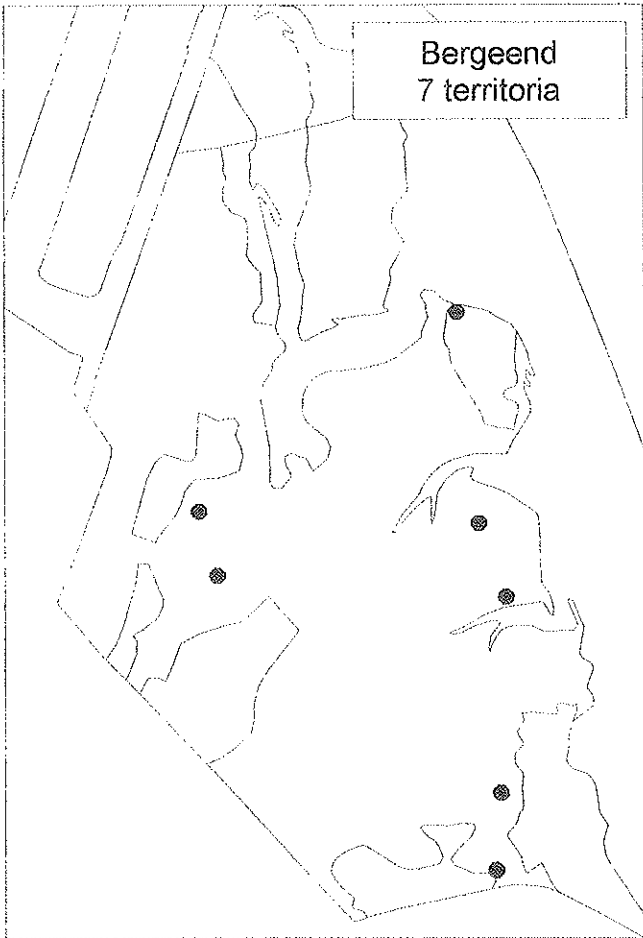
Westplaat Buitengronden

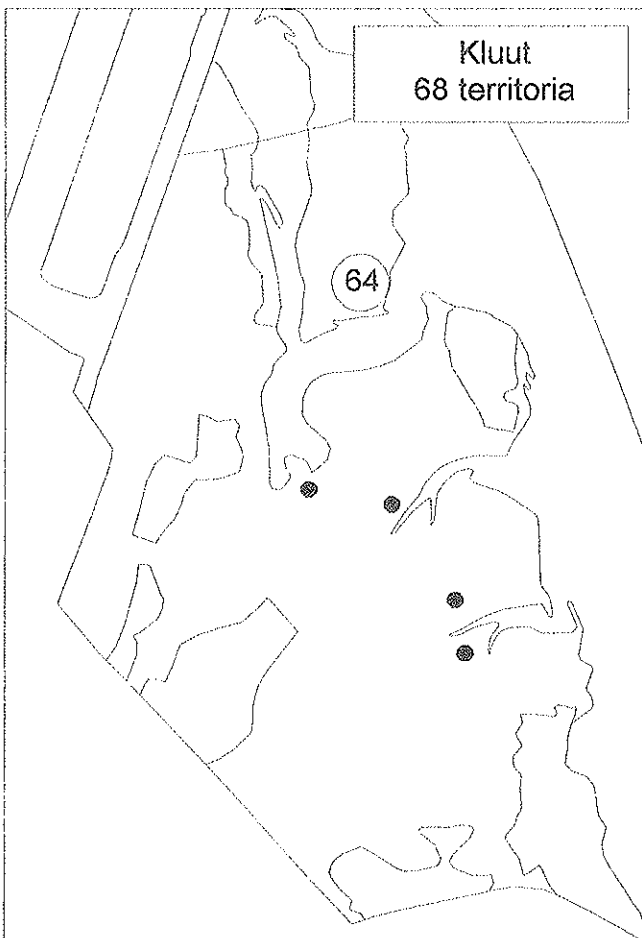
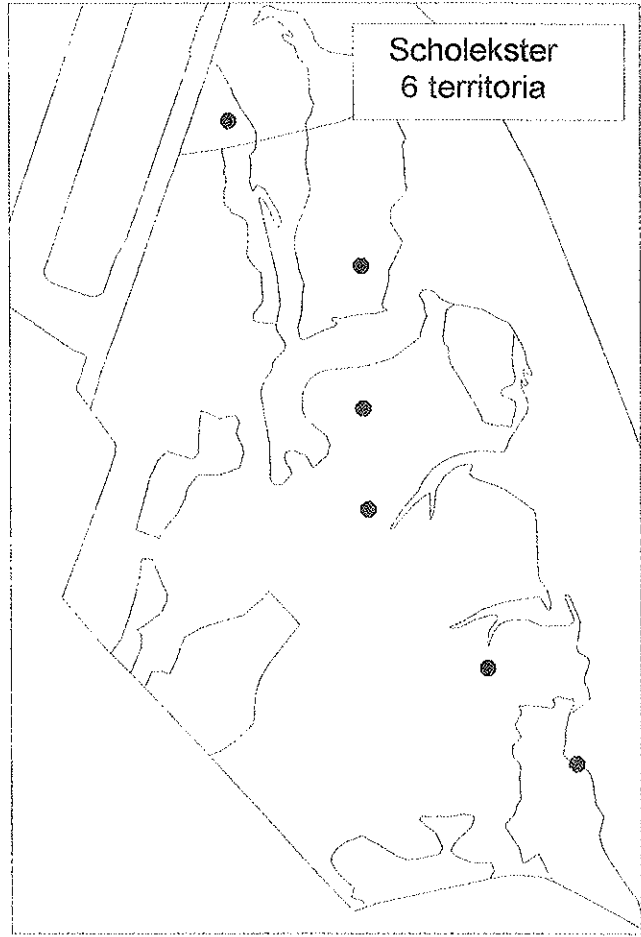
Westplaat Buitengronden

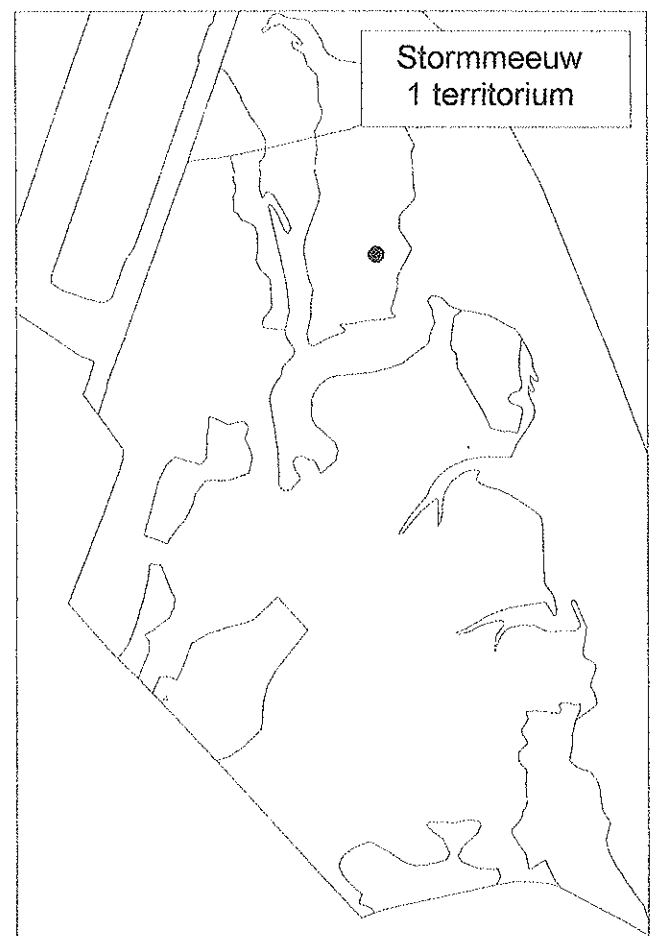
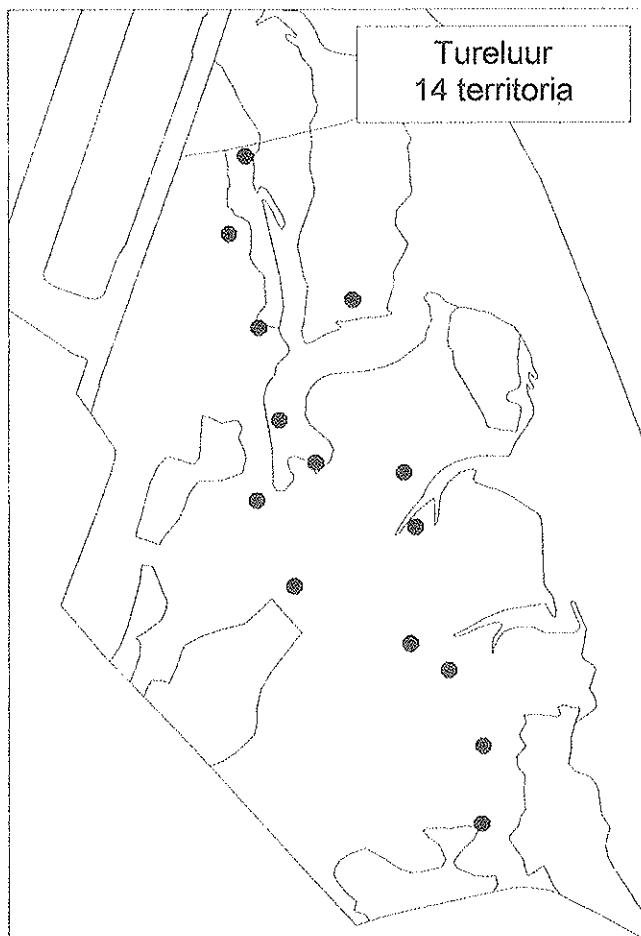
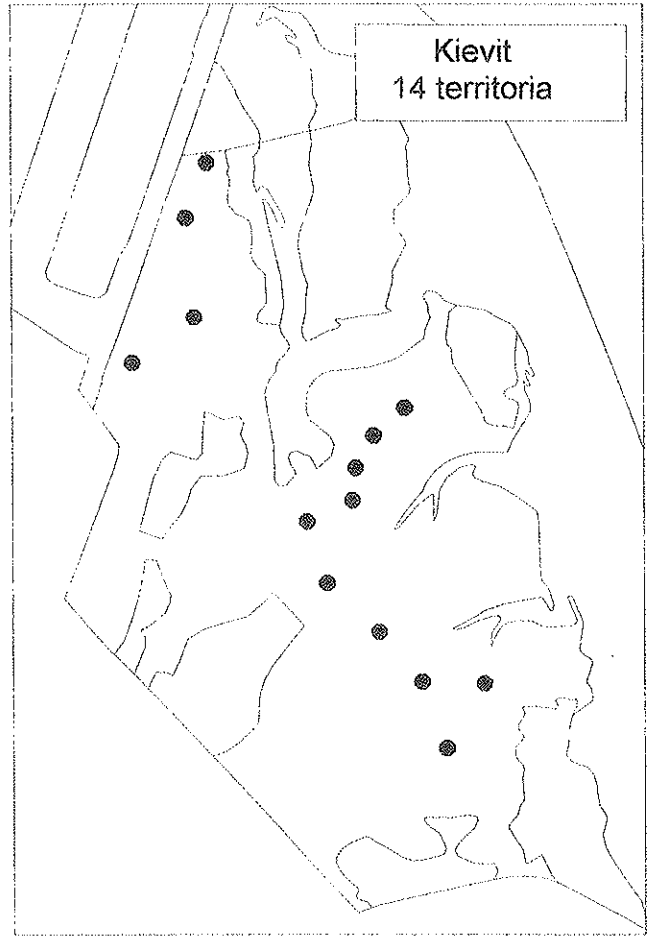
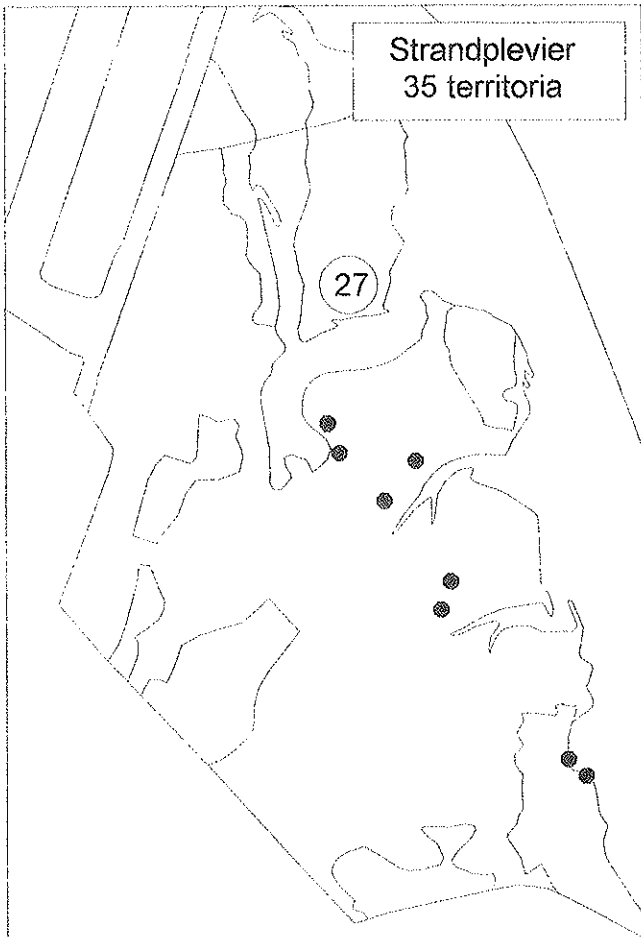
Slikken van Bommenede

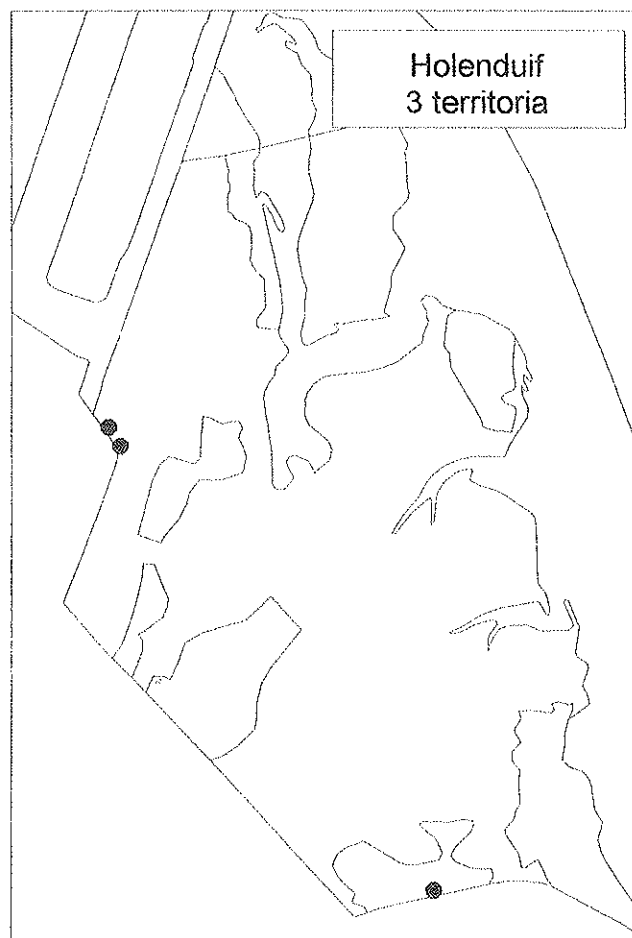
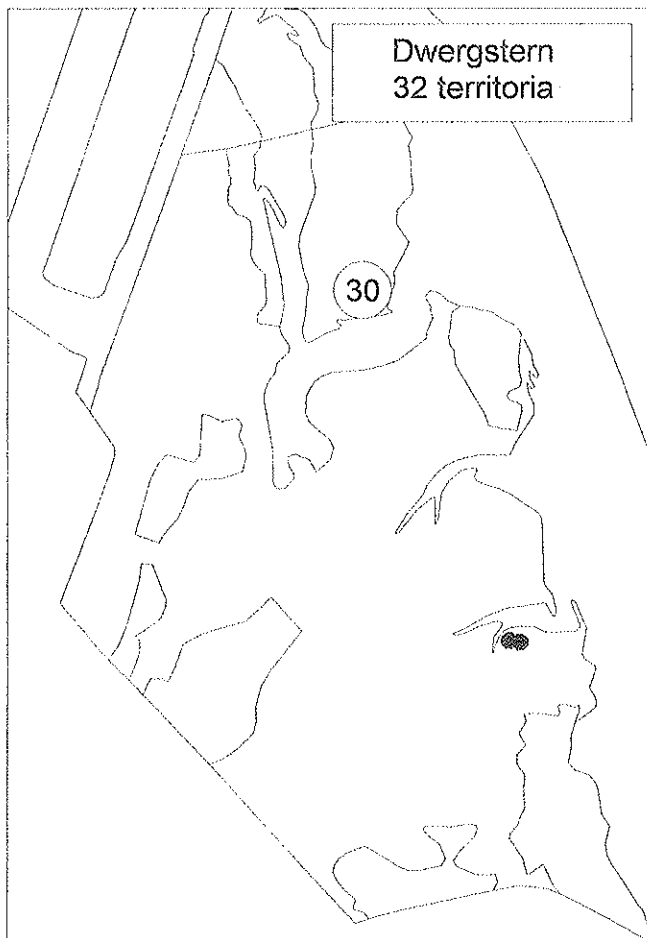
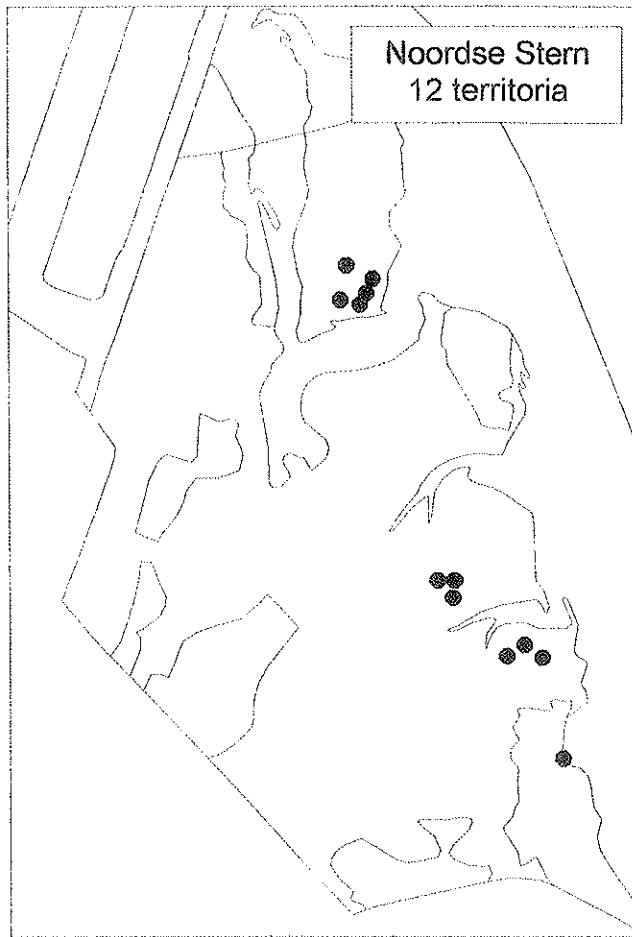
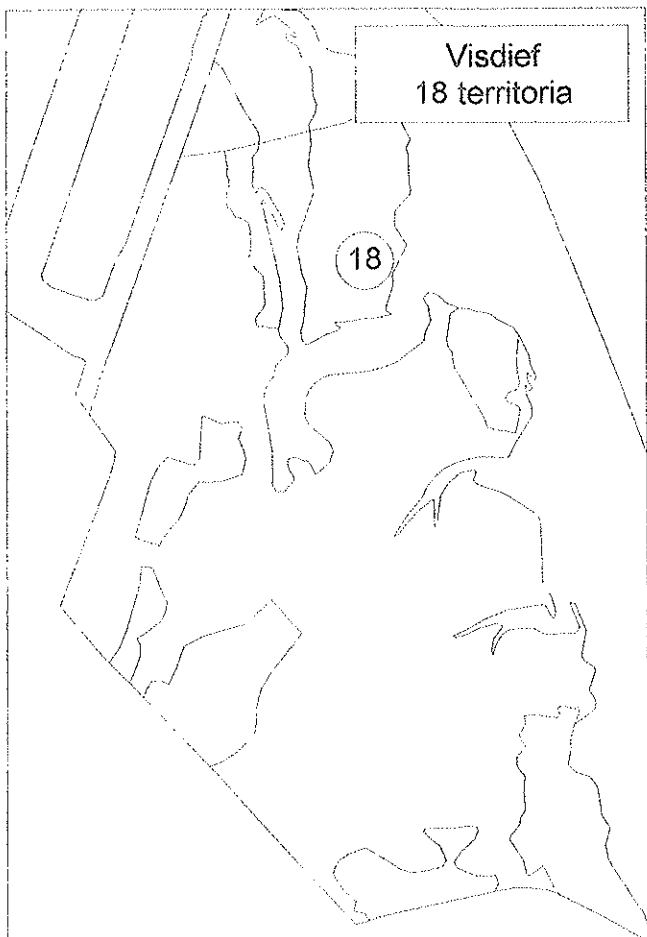
Slikken van Bommenede

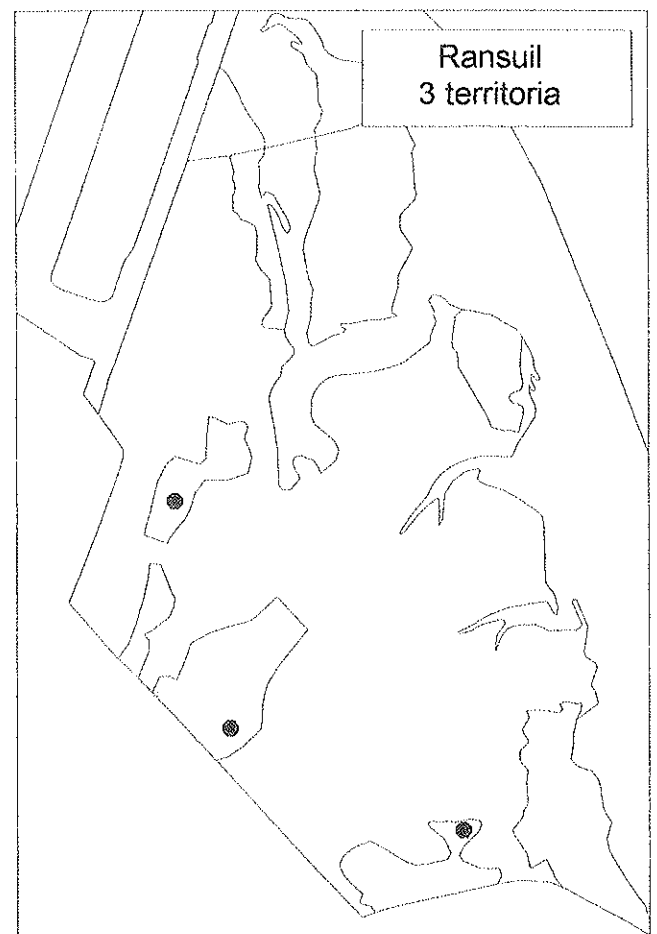
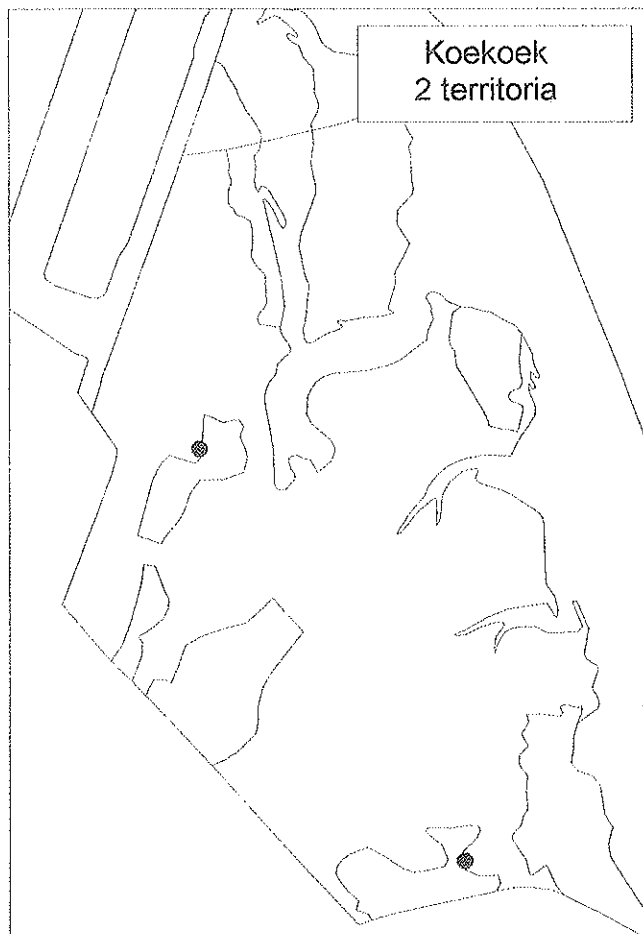
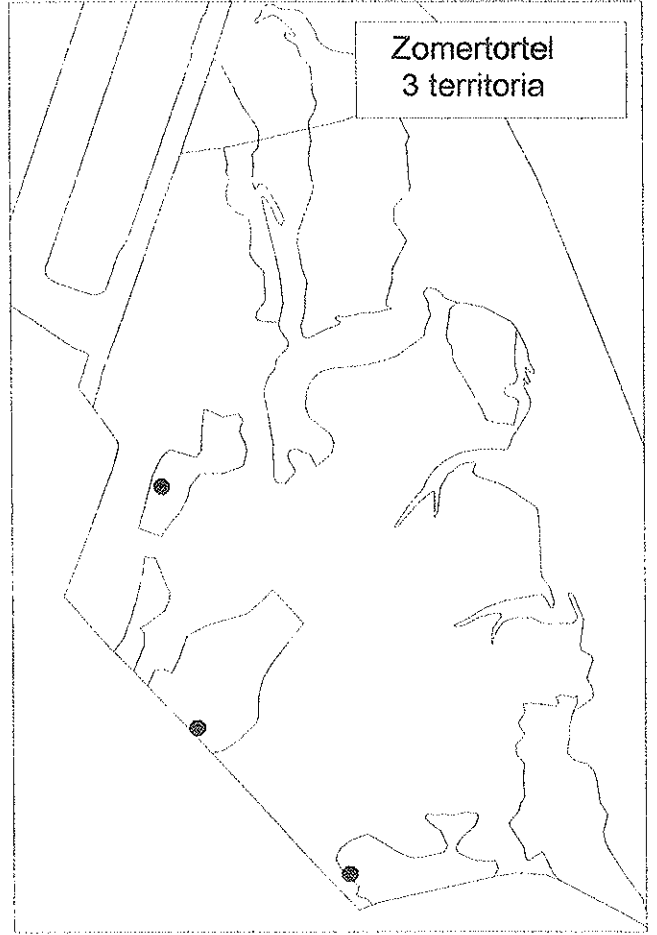
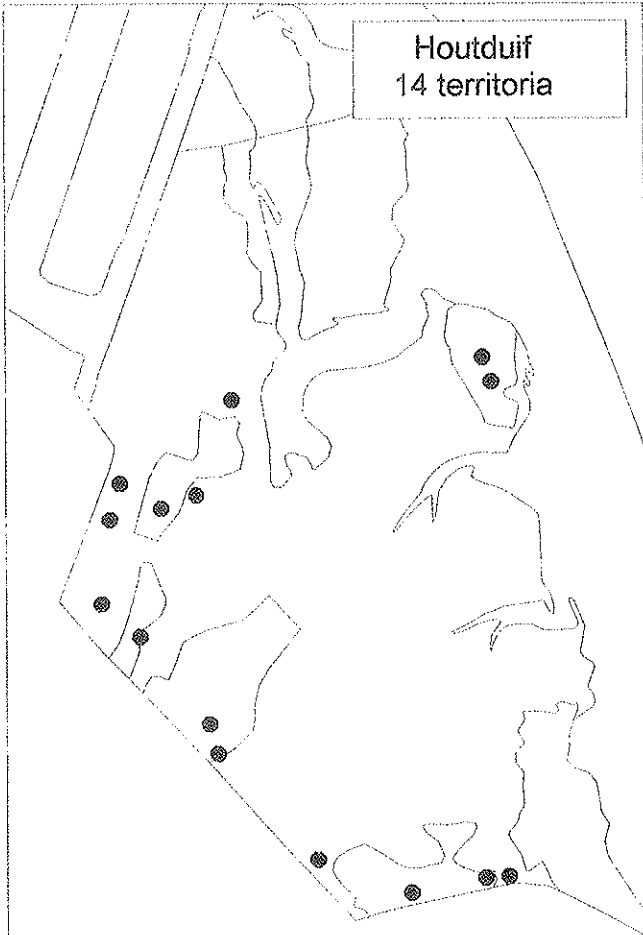
Slikken van Bommenede

Slikken van Bommenede

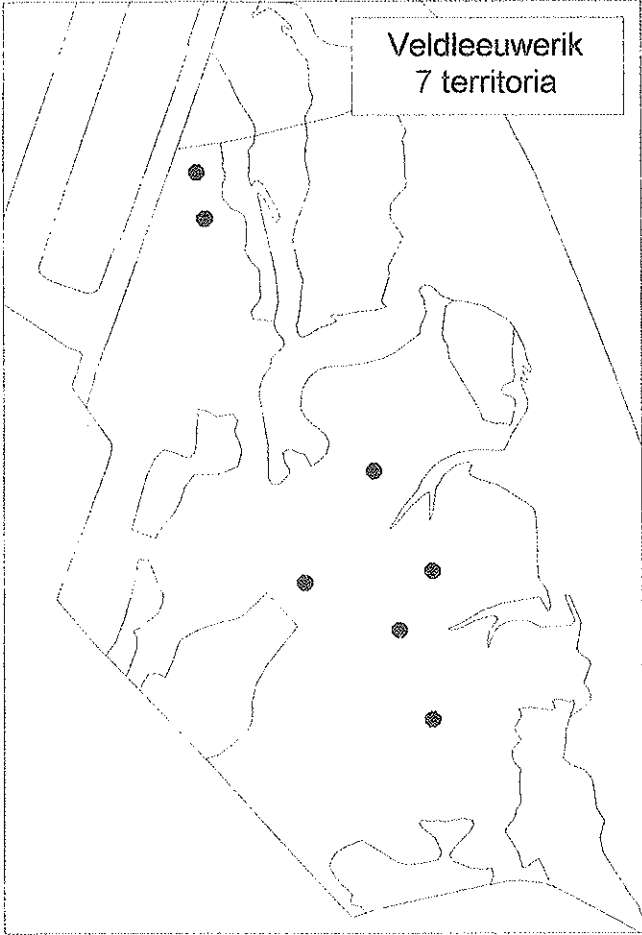
Slikken van Bommeneede

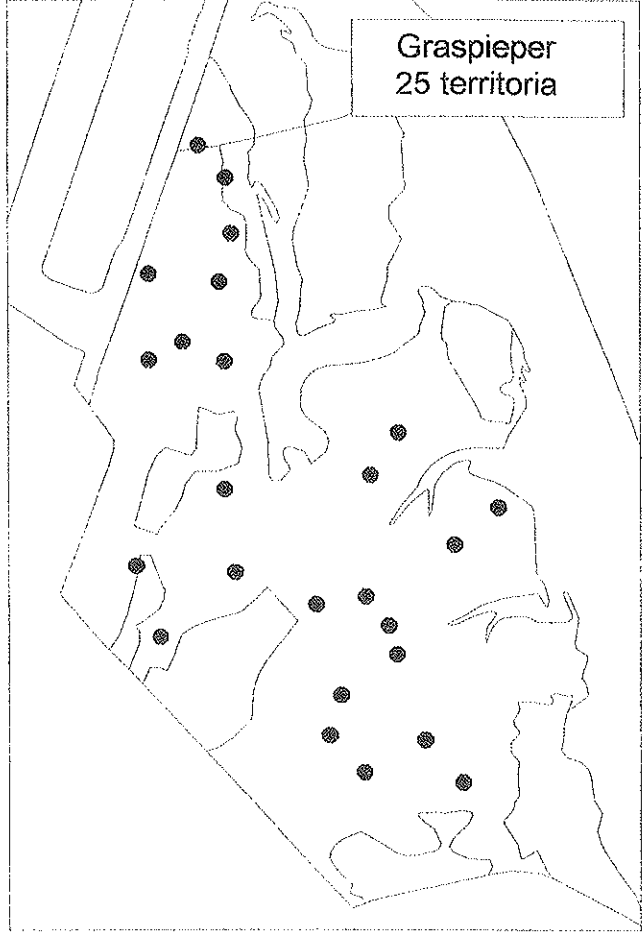

Slikken van Bommenede

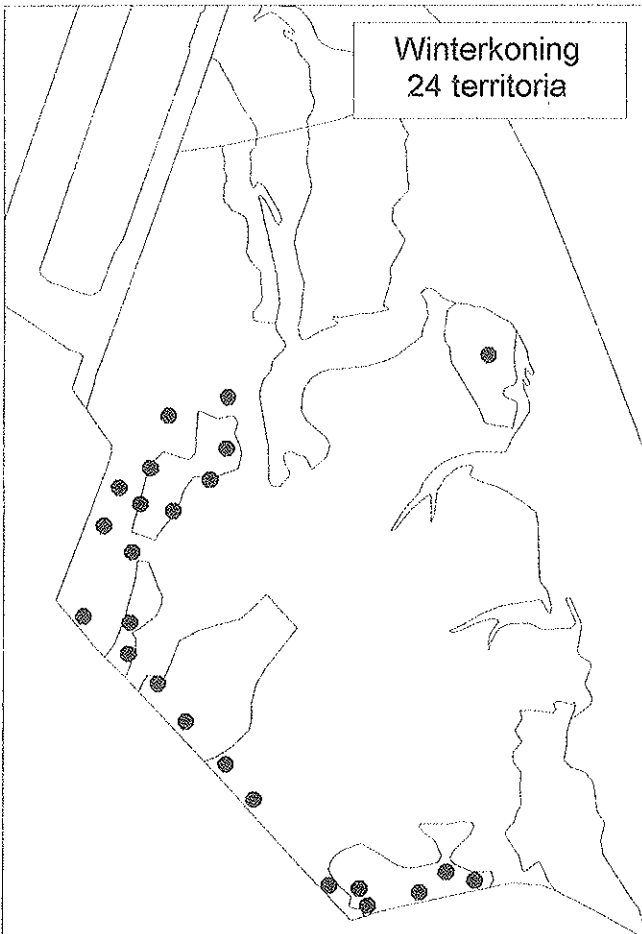
Veldleeuwerik
7 territoria

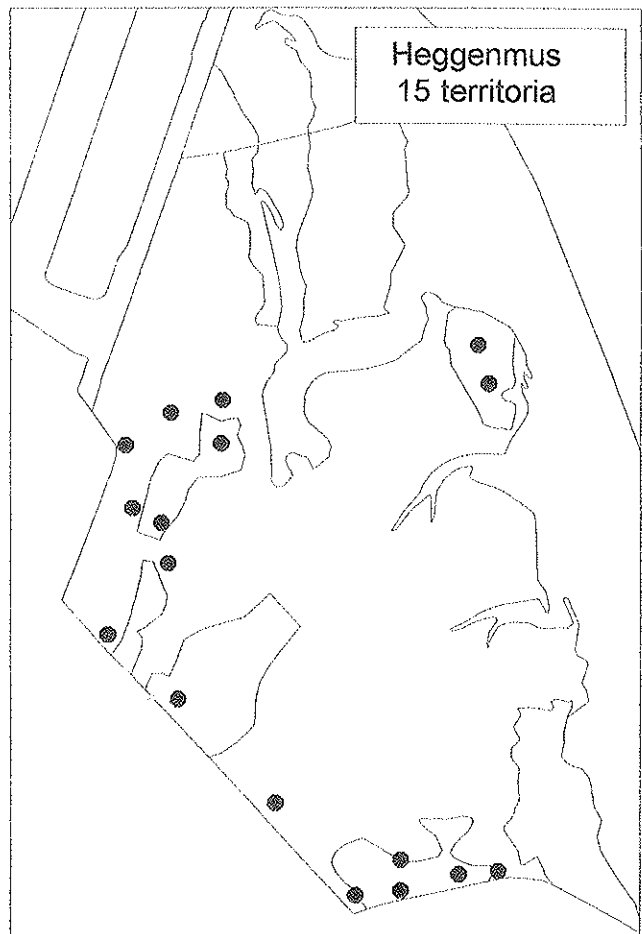
Graspieper
25 territoria

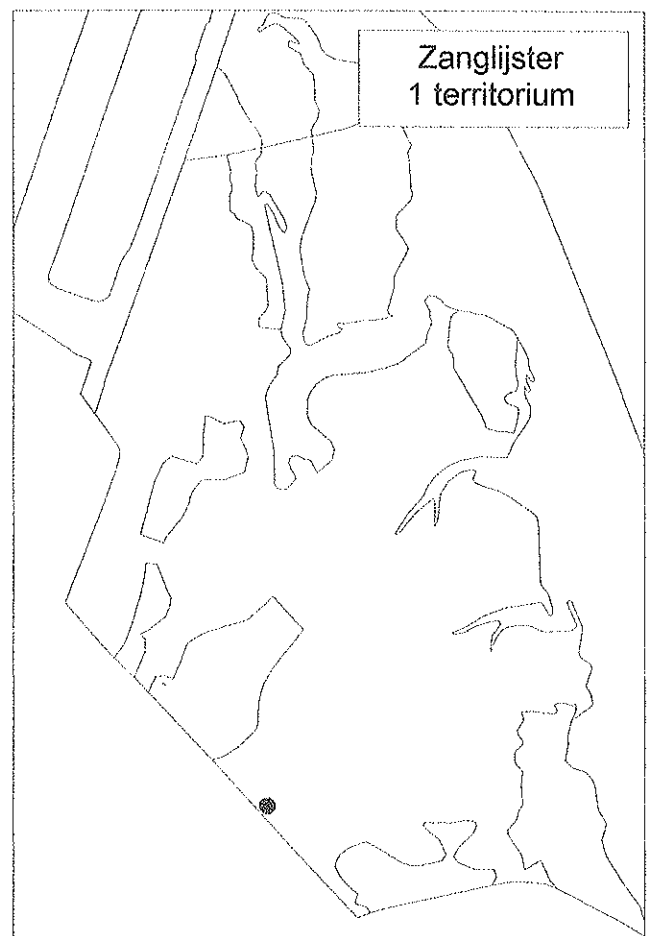
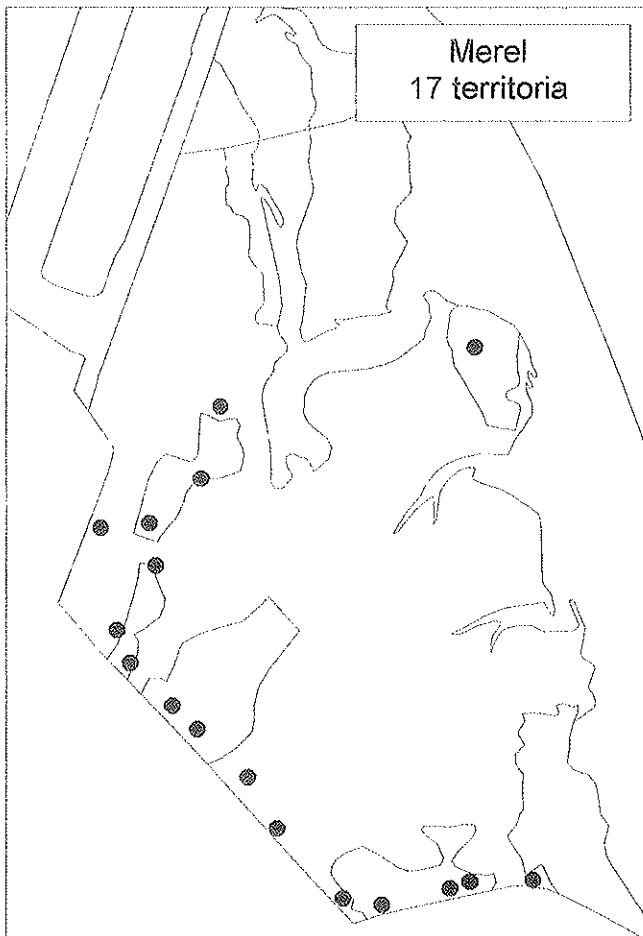
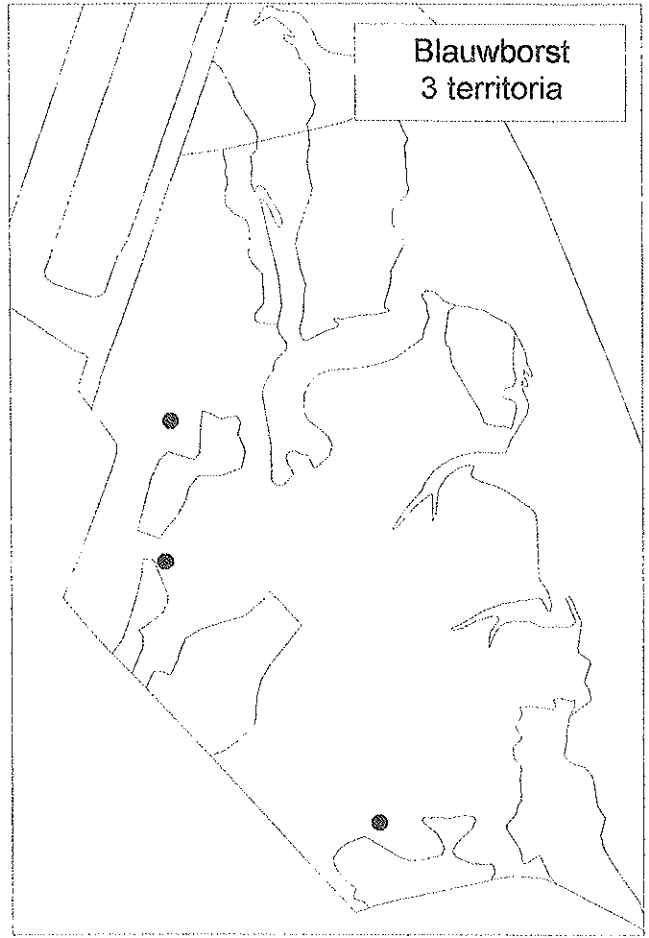
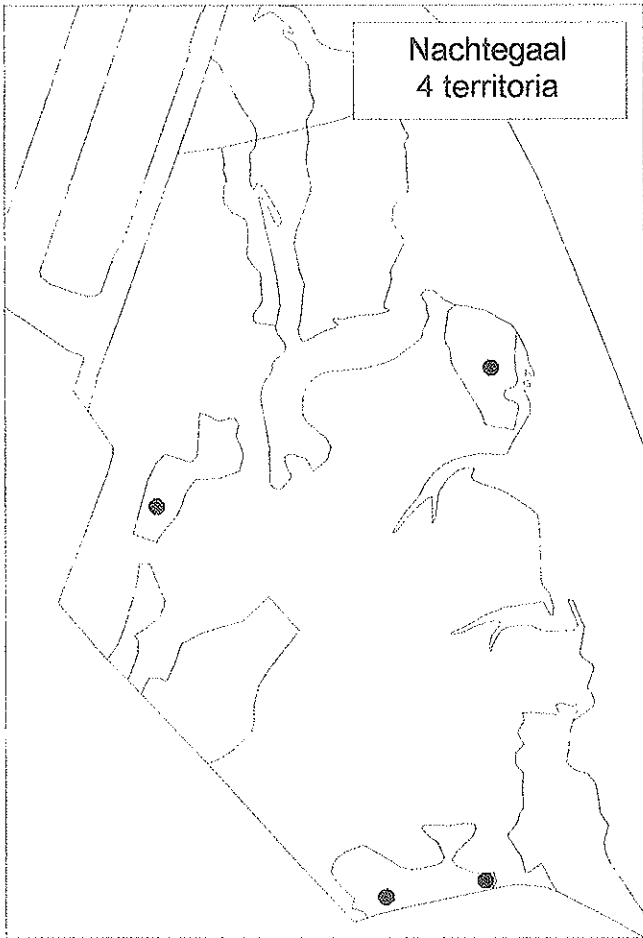
Winterkoning
24 territoria

Heggenmus
15 territoria

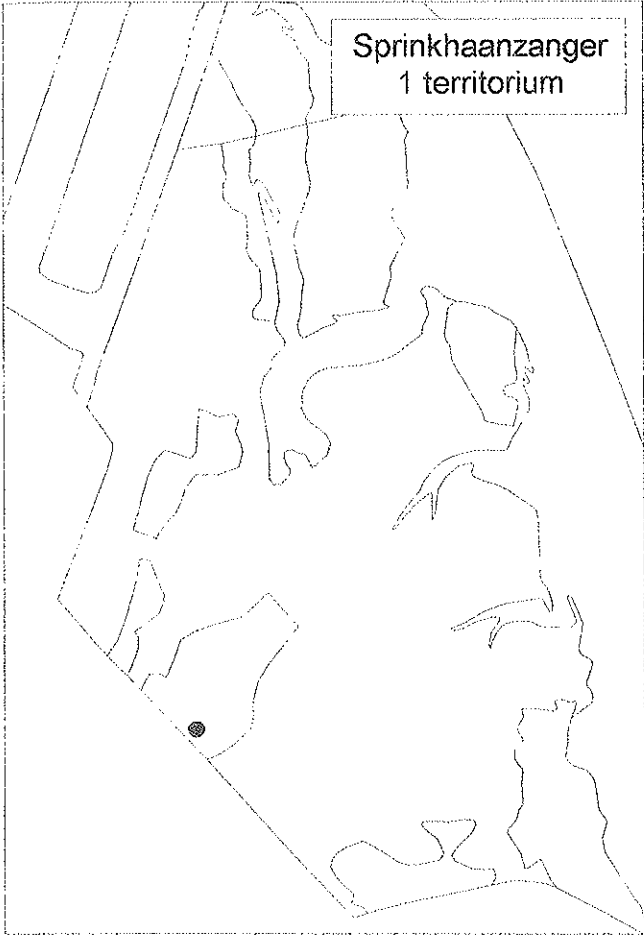

Slikken van Bommenede

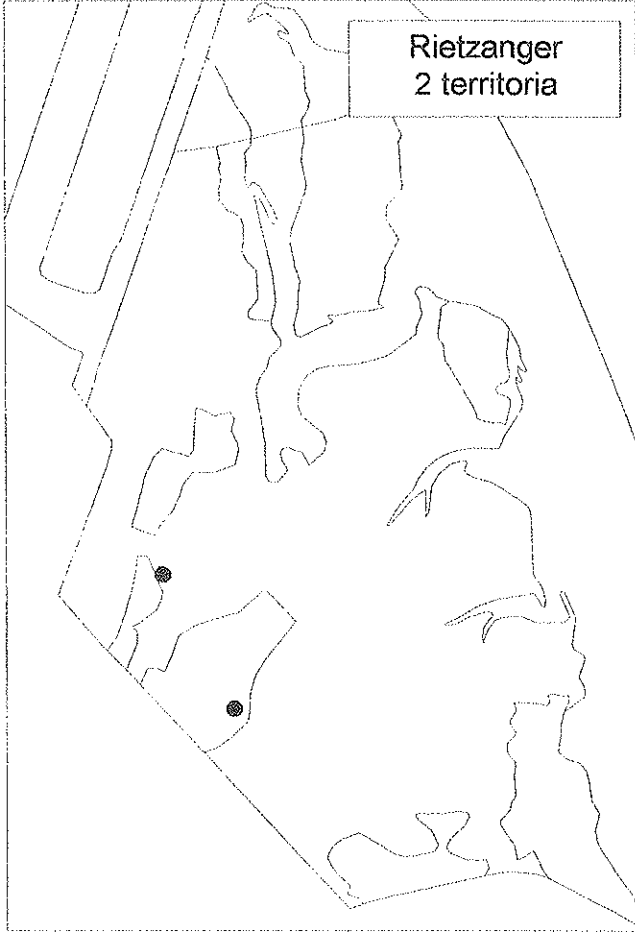

Slikken van Bommenede

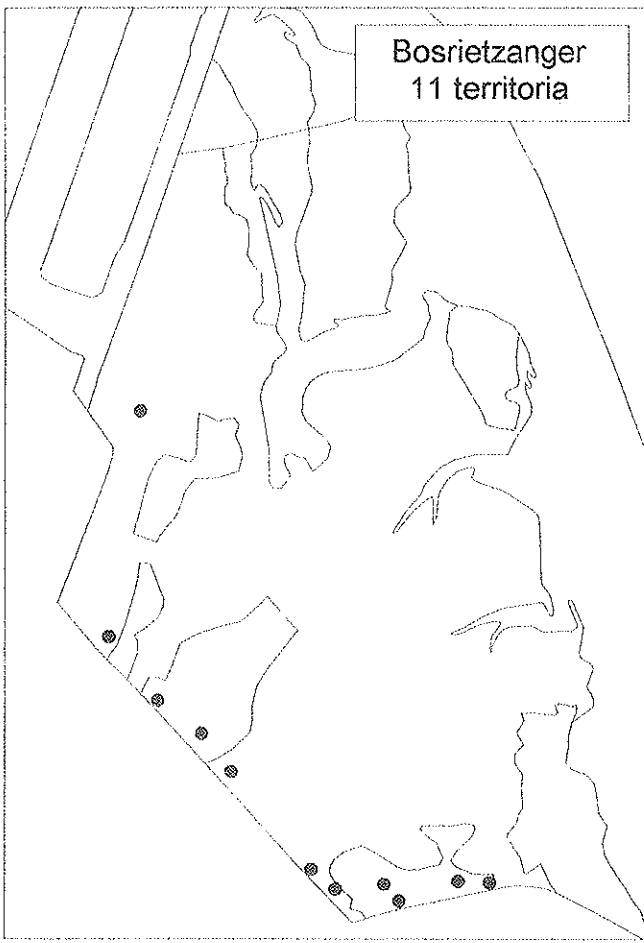
Sprinkhaanzanger
1 territorium

Rietzanger
2 territoria

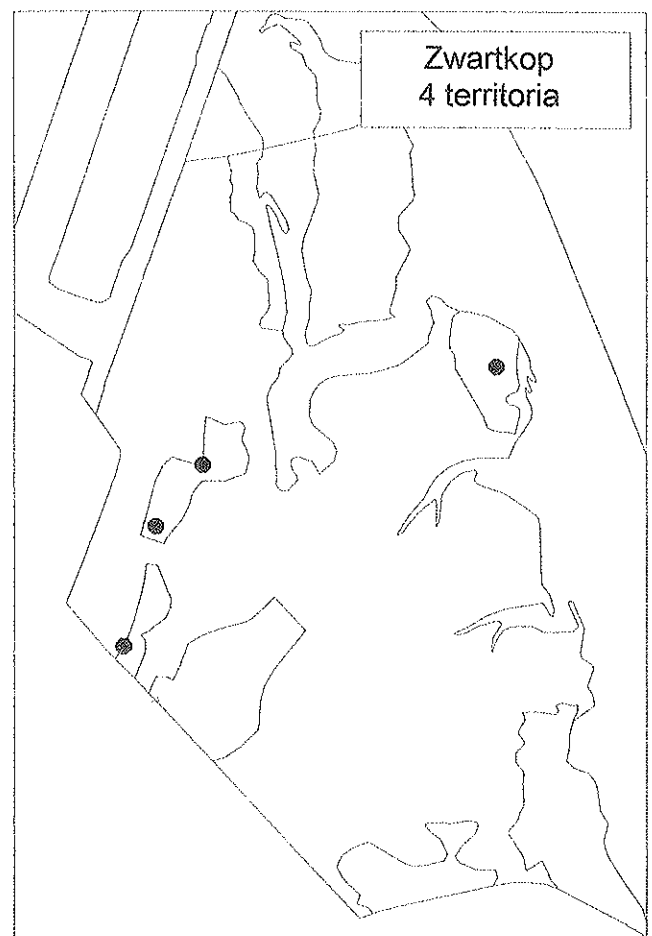
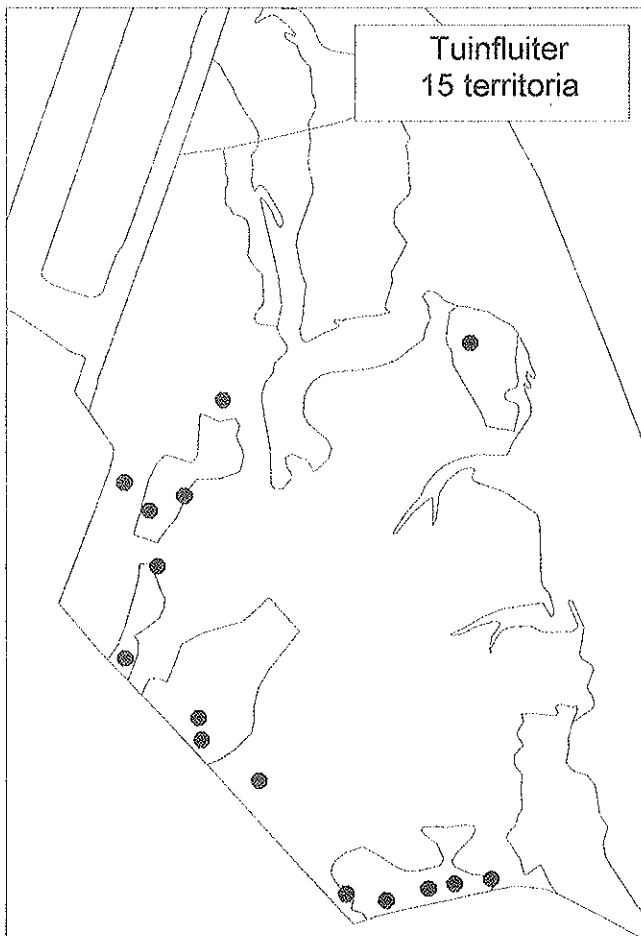
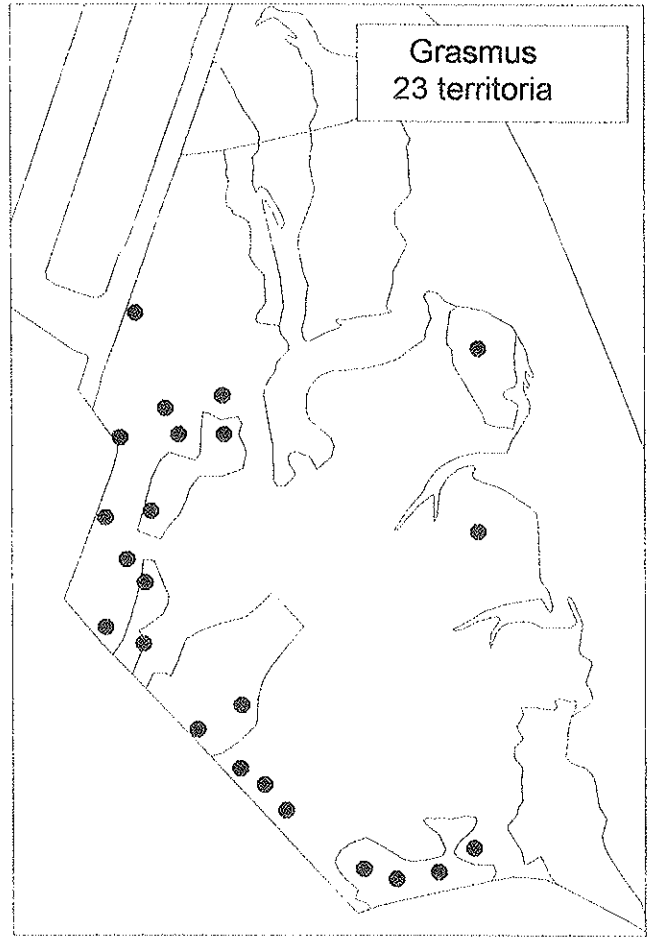
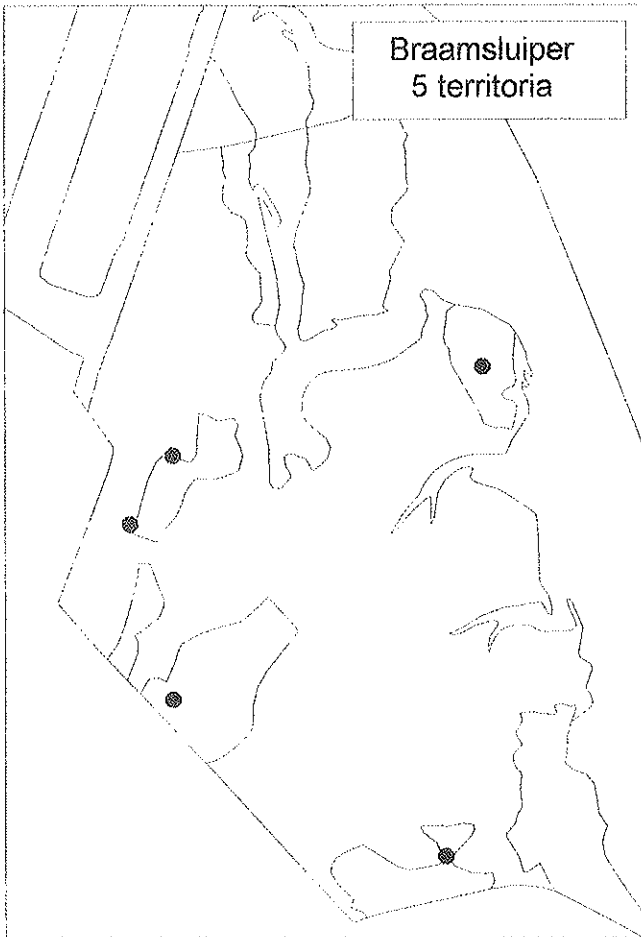
Bosrietzanger
11 territoria

Kleine Karekiet
11 territoria

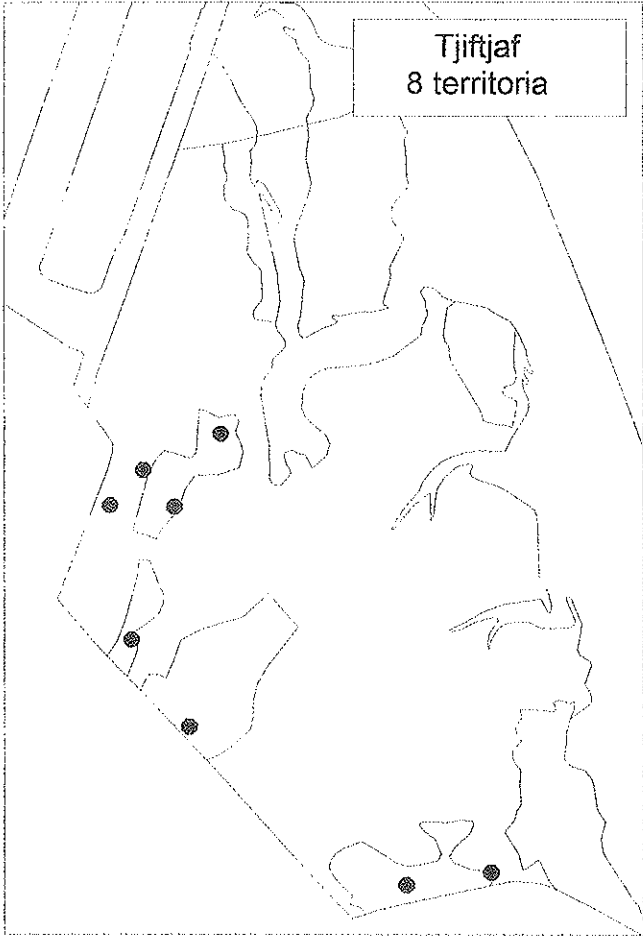

Slikken van Bommenede

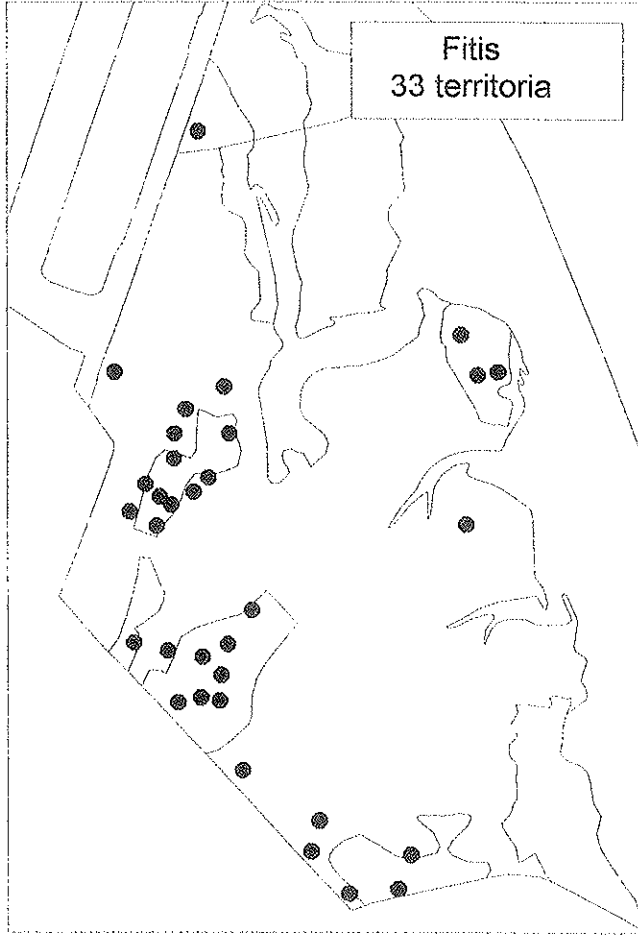

Slikken van Bommenede

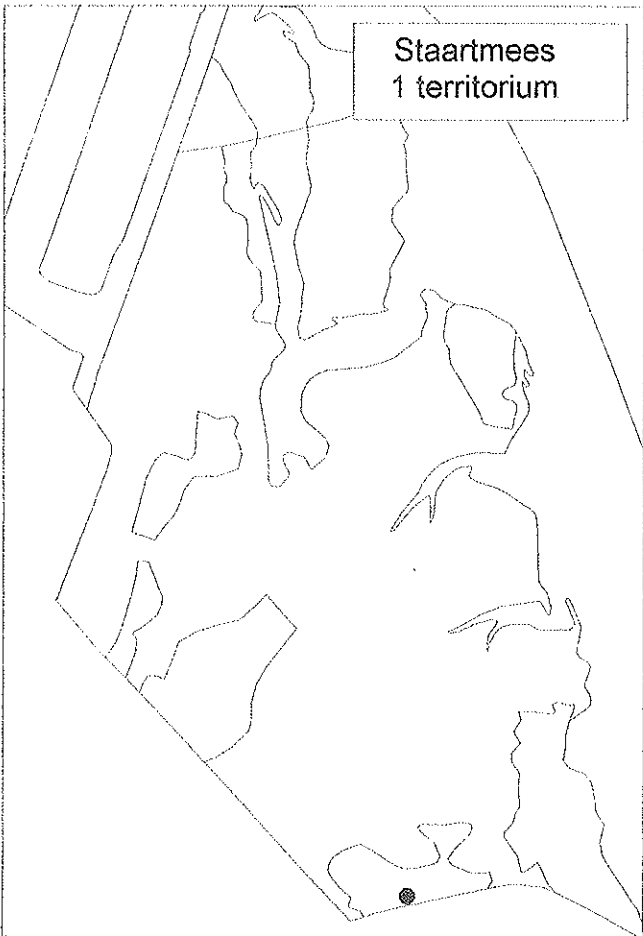
Tjiftjaf
8 territoria

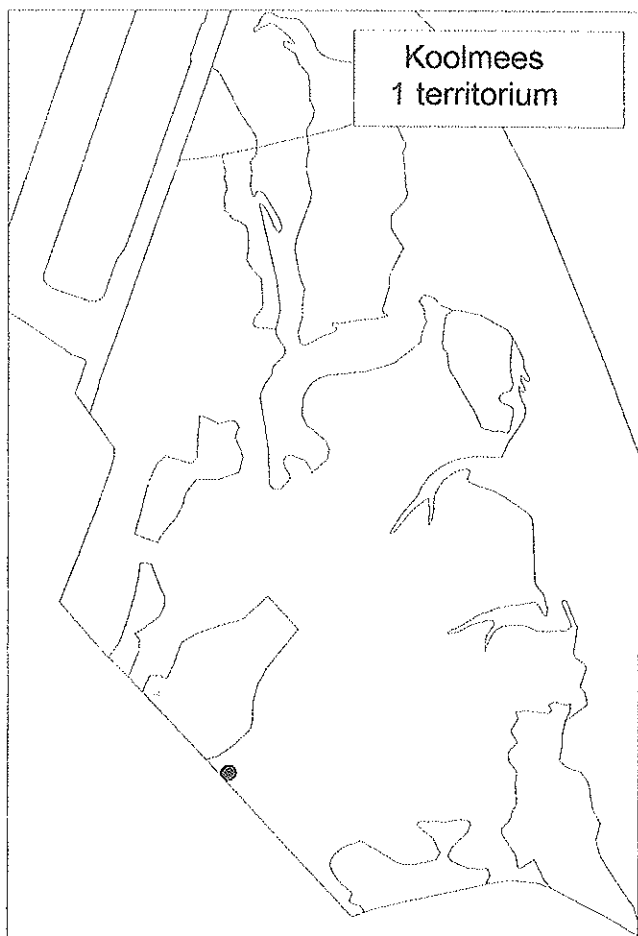
Fitis
33 territoria

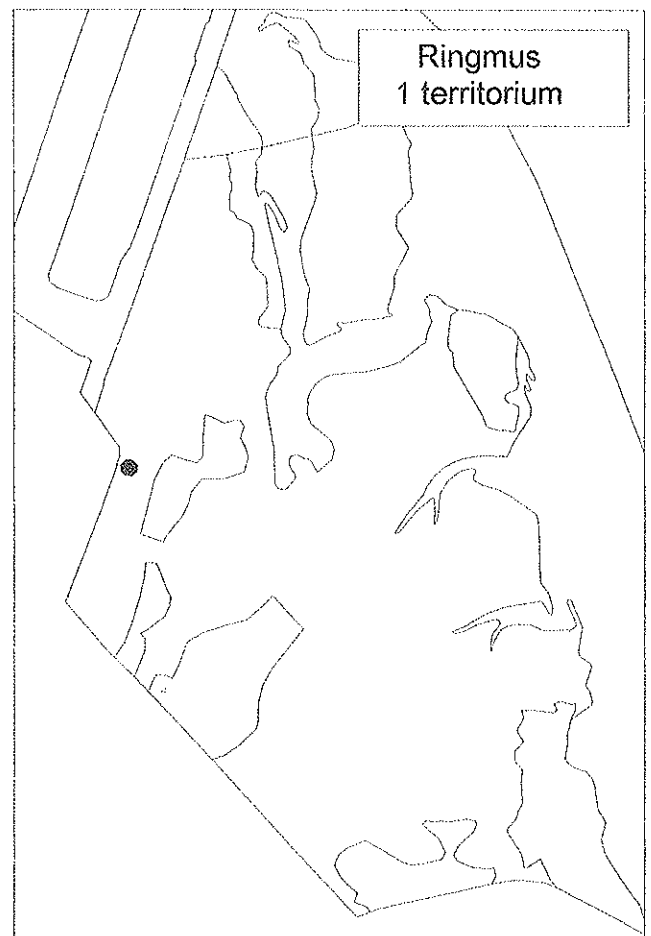
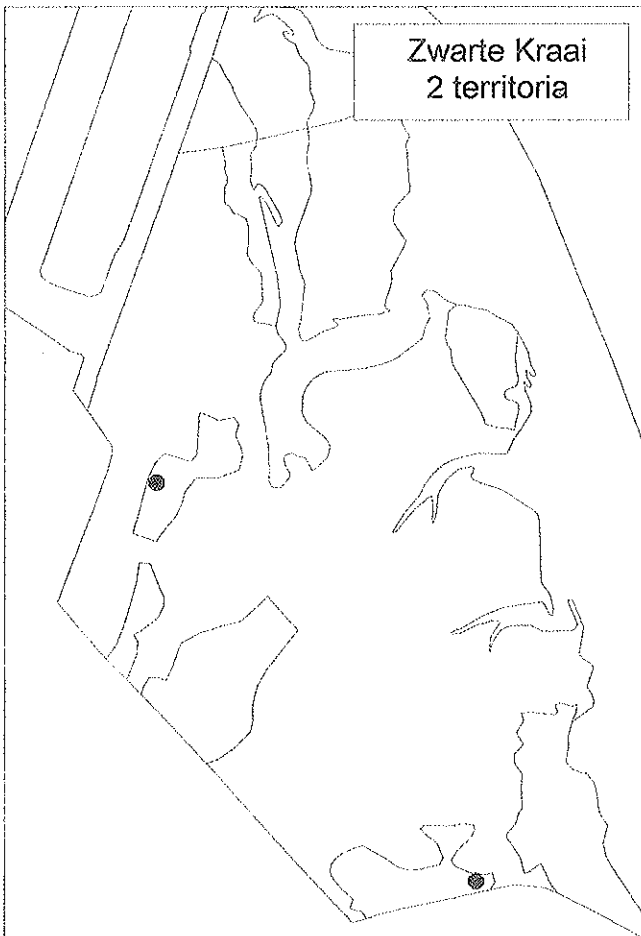
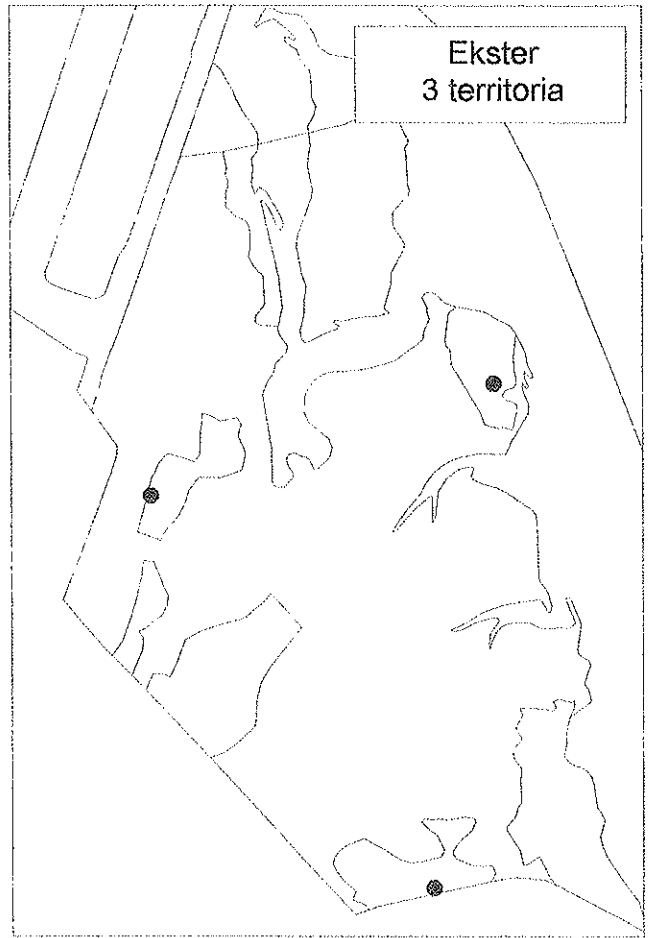
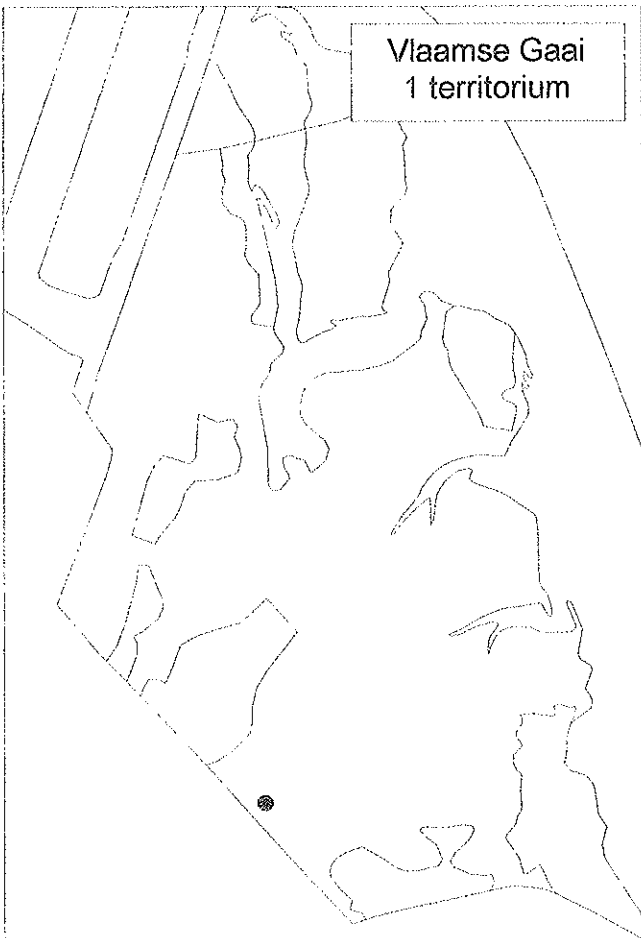
Staatmees
1 territorium

Koolmees
1 territorium

Slikken van Bommenede

Slikken van Bommenede

